

Dr. Török Tamás

ügyvéd

A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségével összefüggő, a magyar jogirodalomban megjelent egyes jogkérdésekkel kapcsolatos álláspontok

Ebben a tanulmányban a magyar jogirodalomban közölt, a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségével kapcsolatos álláspontokat ismertetem. A jogirodalmi álláspontok összefoglalásának célja az, hogy a Kúria 2016. február hónapban megalakult joggyakorlat-elemző munkacsoportja a megvizsgálandó jogerős bírósági határozatokat ezen jogirodalmi álláspontok tükrében elemezhesse, és készíthesse el a vizsgálat eredményéről az összefoglaló véleményét.

I.

Az egyes jogirodalmi álláspontok ismertetése előtt, két tisztán jogelméletinek látszó alapkérdést (az intézményes felelősségátvitel és felelősségátvitelt előíró nyitott tényállású normával összefüggő bírói jogalkotás kérdését) kívánok röviden elemezni. Reményeim szerint e két alapkérdés elemzése hozzásegítheti a munkacsoport tagjait a jogirodalmi álláspontok és a megvizsgálandó bírósági eseti döntések jogdogmatikai szempontból megalapozott feldolgozásához.

1. Az intézményes felelősségátvitel

A jogi személy önálló vagyonnal való rendelkezése alapozza meg a jogi személy önálló – tagjaitól független – felelősségét a hitelezőkkel szemben. Polgári jogunkban a főszabály jelenleg is az, hogy a jogi személy tagja, vezető tisztségviselője nem tartozik felelősséggel a jogi személy kötelezettségeiért a jogi személy hitelezőivel szemben. Az intézményes felelősségátvitel elvi, jogdogmatikai alapja az, hogy a jogi személynek a tagjaitól való vagyoni elkülönülése – a hitelezők érdekeinek fokozott védelme céljából – nem abszolút jellegű, törvényben meghatározott kivételes tényállások esetén a tag, illetőleg a vezető tisztségviselő mégis felelősséggel tartozik a jogi személy hitelezőivel szemben. Az intézményes felelősségátvitel jogpolitikai célja tehát egyértelműen a jogi személy hitelezőinek érdekvédelme azokban az esetekben, amikor a „szervezeti pajzs” mögött álló tag, illetőleg vezető tisztségviselő valamilyen jogellenes és felróható magatartást fejt ki a hitelezők rovására.

A magyar polgári jogban az intézményes felelősségátvitel jogintézménye első alkalommal nem a tag (részvényes) vonatkozásában, hanem a részvénytársaság igazgatósági tagjainak vonatkozásában bukkant fel az 1875. évi XXXVII. tc. (Kt.) 189. § (2) bekezdésében írt szabály alapján. A Kt.-nak a részvénytársaságra (valamint a közkereseti társaságra) vonatkozó rendelkezéseit az 1988-as Gt. helyezte hatályon kívül, így az igazgatósági tagokra vonatkozó felelősségátviteli szabály – legalábbis formálisan – 1988. december 31. napjáig hatályban volt. *Az 1988-as Gt. a tag (részvényes) vonatkozásában alkalmazta a felelősségátvitel jogintézményét, amely ekkor – egy tényállás kivételével – a társasági konszernjog területére korlátozódott.* Az 1988-as Gt. a tag (részvényes) vonatkozásában három felelősségátviteli tényállást nevesített: a korlátolt felelősségű társaság tagja vonatkozásában az 1988-as Gt. 162. § (2) bekezdésében írt felelősségátviteli alakzat a többségi részesedéssel rendelkező részvénytársaság vonatkozásában; az 1988-as Gt. 326. § (3) bekezdésében írt felelősségi alakzat; valamint a közvetlen irányítással rendelkező részvénytársaság vonatkozásában az 1988-as Gt. 328. § (2) bekezdésében rögzített felelősségi alakzat. A későbbi jogfejlesztés eredményeképpen a jogalkotó fokozatosan újabb és újabb felelősségátviteli tényállásokat iktatott be a társasági jogba egyfelől a tagok vonatkozásában, másfelől a vezető tisztségviselők vonatkozásában. A német társasági jog mintájára az 1997-es Gt. 56. § (3)–(4) bekezdésében foglalt szabály már kimondta a gazdasági társaság elkülönült jogalanyiságával visszaélő tag (részvényes) felelősségét a nélkül, hogy megkövetelte volna azt, hogy a tagnak (részvényesnek) bármekkora mértékű befolyása legyen a társaságban. Az angol csődjog mintájára a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése és a Cstv. 33/A. § (1)–(3) bekezdéseiben rögzített szabályok mondták ki a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének felelősségét a hitelezőkkel szemben az ún. „jogszerűtlen gazdálkodásért”. A jogalkotó azáltal, hogy a gazdasági társaság tagjára és vezető tisztségviselőjére vonatkozó szabályokat nem a Gt.-be, hanem külön jogforrásokba (Ctv., Cstv.) iktatta be, elérte egyúttal azt is, hogy a gazdasági társaságokon túlmenően más jogi személy típusokra vonatkozóan is érvényesüljenek a felelősségátviteli szabályok. Ezekkel a lépésekkel a magyar jogalkotó az intézményes felelősségátvitelt kiemelte a

társasági konszernjog területéről. A jogalkotó a Ptk. megalkotásával még tovább lépett, ugyanis a felelősségátviteli jogintézményét a társasági jog területéről transzponálta a szervezeti jogba, és immáron nem csak a gazdasági társaságok, hanem valamennyi jogi személy típus vonatkozásában előírt felelősségátviteli tényállásokat. A jogalkotó *egyfelől* a társasági jog területéről [2006-os Gt. 50. § (1) – (3) bekezdései] transzponálta át az elkülönült jogalanyisággal való visszaélést szankcionáló felelősségátviteli tényállást a szervezeti jog területére [Ptk. 3:2. § (2) bekezdése]. A jogalkotó *másfelől* új felelősségátviteli tényállásokat hozott létre valamennyi jogi személy típus vonatkozásában, amelyek esetében már nincs jelentősége a tagi befolyás mértékének [például: a tag vonatkozásában Ptk. 6:540. § (3) bekezdés; a vezető tisztségviselő vonatkozásában Ptk. 6:541. §].

Az intézményes felelősségátvitel (*felelősségáttörés, disregarding the corporate entity, piercing (lifting) the corporate veil, Haftungsdurchriff*) eredetileg ugyan a társasági konszernjog területére tartozott, azonban a magyar jogalkotó az intézményes felelősségátvitelt fokozatosan eltávolította a társasági konszernjog területéről, és a Ptk. hatályba lépését követően már a jogi személyek jogának szerves részét képezi. Az intézményes felelősségátvitel területére a *szigorú elválasztás alapelve* és a *betudhatóság (betudás) alapelve* alól kivételt képező felelősségi szabályok tartoznak. Intézményes felelősségátvitelről¹ egyrészt a tag, másrészt a vezető tisztségviselő és az árnyékigazgató vonatkozásában beszélünk. Az intézményes felelősségátvitel lényege a tag tekintetében abban áll, hogy az egyes jogi személy típusoknál a törvényben meghatározott előfeltételek fennállása esetében a tag felelőségének hiánya átalakul teljes felelősséggé a jogi személy hitelezőivel szemben. Az intézményes felelősségátvitel lényege a vezető tisztségviselő és az árnyékigazgató tekintetében abban áll, hogy egyes jogi személy típusoknál a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetében a vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőségének hiánya átalakul teljes felelősséggé a jogi személy hitelezőivel szemben. A tagot és a vezető tisztségviselőt (árnyékigazgatót) védelmező „szervezeti pajzsot” az intézményes felelősségátvitelre vonatkozó szabályozás áttöri.

A magyar tételes jog nem használja a felelősségátvitel (felelősségáttörés) jogfogalmát.² Wellmann György mu-

tatott rá, hogy a jogirodalomban *a tag (részvényes) vonatkozásában* az intézményes felelősségátvitel fogalmát két értelemben használják.³

A *tágabb értelemben vett intézményes felelősségátvitel* egyrészt magában foglalja a mögöttes tagi felelősséggel működő jogi személy típusok esetén fennálló felelősségátvitelt, másrészt magában foglalja a szankciós jelleggel felróhatósági alapon bekövetkező felelősségátviteli tényállásokat.

A Ptk.-ban *a tagra (részvényesre) vonatkozó szűkebb értelemben vett intézményes felelősségátvitel* azonban kizárólag a szankciós jelleggel, vagyis felróhatósági alapon bekövetkező felelősségátviteli tényállásokat foglalja magában.⁴

Álláspontom szerint a tágabb értelemben vett intézményes felelősségátvitel fogalmába belevont két esetkör között jogdogmatikai, elvi szempontból lényeges különbség tapasztalható. Az első esetkörbe tartozó felelősségátviteli tényállások tekintetében működő jogi személy (közkereseti társaság, betéti társaság, egyesülés) tartozásáért fennálló mögöttes, korlátlan tagi felelőség előírásáról van szó, amelynek jogpolitikai indoka a jegyzett tőke minimum hiánya. A tag közvetett másodlagos felelőségét előíró szabállyal a polgári jog a jogi személy hitelezője részére kiegészítő fedezetet biztosít, mert nem csak a jogi személy vagyona, hanem a jogi személy tagjának a magánvagyonára is a hitelezői követelés kielégítésének fedezetéül szolgál. Ezeknél az intézményes felelősségátviteli tényállásoknál a mögöttesen felelős tag objektív, vagyis felróhatóság nélküli helytállásra köteles, a felelősségátvitel tehát nem szankciós jellegű. A második esetkörbe tartozó felelősségátviteli tényállások tekintetében a tételes jog által meghatározott tényállási elemek (előfeltételek) fennállása esetén szankciós jelleggel, vagyis felróhatósági alapon viszi át a jog a jogi személy tagjára (aki egyébként a jogi személy kötelezettségeiért nem lenne felelős a hitelezőkkel szemben) a felelőséget. Korábbi polgári jogunkban (társasági jogunkban) az is elhatáro-

Azonban a hatályos Ptk. ezen tartalmú bekezdéseiben [Ptk. 6:540., Ptk. 6:541. §] már nem használja sem a felelősségátvitel, sem a felelősségáttörés fogalmát, jöllehet tartalmilag arról van szó.

³ Wellmann György: Felelősségátvitel társasági jogunkban. In: Cégírnök 2006. év, 12. szám. Wellmann György: A közkereseti társaság tagjainak mögöttes felelőségéről, különös tekintettel annak elvülésére, In: Pázmándi Kinga (szerkesztő): Sárközy Tamás ünnepi kötet, 341–342. o.; Wellmann György: Tagi felelősségátvitel társasági jogunkban. In: Gazdaság és Jog, 2008. 11. szám, 4. o.

⁴ Ez nem volt mindig így. Az 1988-as Gt. 328. § (2) bekezdésében rögzített felelősségátviteli tényállás nem szankciós jellegű, felróhatóság alapú felelősségátviteli tényállás volt. A Legfelsőbb Bíróság a Gfv.X.30829/2003. számú eseti döntésében helyesen fejtette ki a következőket: „Közvetlen irányítás esetén önmagában az adott hatalmi pozíció az, amely a korlátozott tagi felelőség áttörését, az irányító társaság felelőségének ex lege módon történő szabályozását eredményezi. Az uralkodó részvénytársaság felelősége törvényen alapuló, korlátlan, mögöttes, személyes felelőség az irányított társaság hitelezőinek irányában. Az uralkodó társaság felelősége annak a ténynek a jogkövetkezménye, hogy a kötelezettséget teljesíteni nem tudó társaság az ő közvetlen irányítása alatt áll. Felelősége tehát nem korlátozódik azokra a tartozásokra, amelyek utasítási jogának tényleges gyakorlásával okozati összefüggésben keletkeztek.” A hatályos Ptk.-ban azonban ilyen felróhatóságtól független felelősségátviteli alakzat már nem található.

¹ Az intézményes felelősségátvitel történeti fejlődését tárgyalja Sárközy Tamás: A magyar társasági jog Európában. A társasági jog és a konszernjog elméleti alapjai, 314–315. o.; Nocht Tibor: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban, 90–95. o., és ifjabb Korsós Antal: Az intézményes felelősségátvitel problémája a társasági jogban. Piercing (lifting) the corporate veil (lepelátszúrás) common law jogrendszerben kialakult doktrínáját Brehószki Márta tárgyalja. Brehószki Márta: Mennyire korlátozott a jogi személy gazdasági társaságok tagjainak felelősége? A felelőség-áttörés hazánkban és a „lepelátszúrás” doktrínája az Amerikai Egyesült Államokban (PhD-értekezés) 99–198. o.

² A hatályba nem lépett Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. tv. 5:553. § címében a tag, az alkalmazott és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli tényállás vonatkozásában használta a felelősségáttörés fogalmát.

lási szempont volt, hogy a második esetkörbe tartozó felelősségátviteli tényállások esetében csak a jogi személy jogutód nélküli megszűnése után következett be a tag hitelezőkkel szembeni felelőssége. A jogalkotó azonban ezen változtatott, ugyanis a Ptk. új felelősségátviteli szabályainak megalkotásával már működő jogi személyek esetében is előírja szankciós jelleggel, vagyis felróhatósági alapon a tag felelősségét a jogi személy hitelezőivel szemben [Ptk. 6:540. § (3) bekezdés].

A tagra vonatkozó tágabb értelemben vett intézményes felelősségátviteli tényállások között tehát jogdogmatikai alapon két szempontból van különbség: az első esetkörbe tartozó intézményes *felelősségátviteli* tényállások *felróhatóság nélküli és közvetett másodlagos (mögöttes) felelősség-típusok*; a második esetkörbe tartozó *intézményes felelősségátviteli* tényállások felróhatóságon alapuló és elsődleges felelősség-típusok. A tagra vonatkozó szűkebb értelemben vett felelősségátviteli jogpolitikai célja a jogi személy elkülönült jogalanyisága, a „szervezeti pajzs” mögött elhelyezkedő, a hitelezők rovására valamilyen jogellenes és felróható magatartást kifejtő tag hitelezőkkel szembeni felelősségének megteremtése. Valamennyi, tagra vonatkozó szankciós jellegű felelősségátviteli tényállás közös jellemvonása az, hogy a felelősségátvitelre valamilyen joggal való visszaélést megvalósító tagi magatartás ad alapot. Jogdogmatikai szempontból ennek így kellene lennie a Ptk. 6:540. § (3) bekezdésében írt felelősségátviteli szabály esetében is, azonban sajnálatos módon a vonatkozó jogi norma ügvetlen megfogalmazása miatt a joggal való visszaélés követelménye itt nem tényállási elem.

Kihangsúlyozandó az, hogy a vezető tisztségviselőre vonatkozó intézményes felelősségátviteli tényállások közül a „jogszerűtlen gazdálkodásért” való felelősség felróhatóságon alapuló felelősség-típus [Ptk. 3:118. §, Cstv. 33/A. § (1)–(6) bekezdések, Ctv. 118/B–118/C. §-ok], míg a vezető tisztségviselő egyetemleges felelőssége a jogi személlyel a szerződésen kívüli károkozásért való felelőssége felróhatóságtól független felelősség-típus [Ptk. 6:541. §]. A vezető tisztségviselőre történő felelősségátviteli jogpolitikai célja a jogi személy elkülönült jogalanyisága, a „szervezeti pajzs” mögött elhelyezkedő, a hitelezők rovására valamilyen jogellenes és felróható magatartást kifejtő vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségének megteremtése. Jól látható tehát az, hogy a tagra vonatkozó szankciós jellegű felelősségátvitel és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátvitel jogpolitikai célja azonos.

Tisztán kell látnunk azt is, hogy a tagra vonatkozó szankciós jellegű felelősségátvitel és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátvitel esetén a tag, illetőleg a vezető tisztségviselő által kifejtett magatartással okozati összefüggésben marad kielégítetlenül a jogi személy hitelezőjének követelése. Az ilyen módon kielégítetlenül maradó hitelezői követelésért tartozik felelősséggel a tag, il-

letőleg a vezető tisztségviselő. Valamennyi intézményes felelősségátviteli tényállás esetén tehát a polgári jogi felelősség szükségképpen általános előfeltételeinek fenn kell állnia. Következésképpen *egyrészt* fenn kell állnia az okozati kapcsolatnak a tag, illetőleg a vezető tisztségviselő magatartása és a kár (a jogi személy vagyona által nem fedezett kielégítetlenül maradó hitelezői követelés) között. Következésképpen *másrészt* a kár bekövetkezése és a hitelezői követelés elévülése tekintetében is a szerződésen kívüli károkozásra vonatkozó általános szabályok az irányadóak.

A szankciós jellegű felelősségátviteli tényállások esetén a kár nem más, mint a hitelezői követelés kielégítetlenül maradása. Ezért ennek bekövetkezése azoknál a felelősségátviteli tényállásoknál, ahol a tag, a vezető tisztségviselő felelőssége csak a jogi személy jogutód nélküli megszűnése után áll fenn, az esedékesség nem lehet korábbi, mint a behajthatatlanság megállapítása. A jogutód nélküli megszüntetési eljárásokban (mindenekelőtt a felszámolással történő megszűnés esetén) a behajthatatlanság megállapítása nem feltétlenül esik egybe a jogutód nélküli megszüntetési eljárás befejeződésével, vagyis a cégnek minősülő jogi személy cégnyilvántartásból való törlésével. A felszámolási eljárásban például a felszámoló által készített közbenső mérleg alapján már előfordulhat, hogy egyértelműen megállapítható a behajthatatlanság.

Vitathatatlan tény az, hogy a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségét szabályozó felelősségi alakzatok [Ptk. 3:86., Ptk. 3:118. §, Ptk. 3:347. § (3) bekezdés, Ptk. 3:368. § (3) bekezdés alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. §, Cstv. 33/A. §, Ctv. 118/B. §] a vezető tisztségviselőre vonatkozó intézményes felelősségátvitel területére tartoznak.

Felelősségi jogunkban valamennyi felelősségi alakzat esetén az általános együttes előfeltételeknek mindenképpen fenn kell állniuk ahhoz, hogy a polgári jogi felelősség bekövetkezzék. Az intézményes felelősségátvitel területére tartozó egyes felelősségi alakzatok esetén pedig további speciális előfeltétel, illetőleg előfeltételek bekövetkezése is szükséges lehet a polgári jogi felelősség bekövetkezéséhez. Az általános előfeltételek jellege miatt arra a következtetésre kell jutnunk, hogy valamennyi felelősségi alakzat normatív meghatározása jelentős részben nyitott tényállás segítségével történik meg felelősségi jogunkban. A felelősségi tényállások abból a szempontból nyitott tényállások, hogy a jogi norma nem alkot zárt rendszert, hanem szándékolta a bírósági jogalkalmazásra bízva a tényállás egyes elemeinek a meghatározását, nevezetesen az okozati kapcsolat fennállásának és a társadalmi elvárhatóságnak a megállapítása a kártérítési perben eljáró bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik. Az ily módon relatíve nyitott tényállású normák biztosítják a kártérítési jog kellő rugalmasságát. A jogbiztonság (az ítélkezési gyakorlat előreláthatósága, kiszámíthatósága)

szempontjából ez a szabályozási módszer aggályosnak tűnhet, azonban a polgári jogi felelősség több évszázados szabályozása alapján bátran kijelenthetjük azt, hogy a jogalkotó a folyamatosan és gyorsan változó társadalmi, gazdasági folyamatok miatt nem képes normatív módon előre minden lehetséges esetre vonatkozó szabályozást alkotni a felelősségi jog világában. (Természetesen nagy számban léteznek olyan joghelyzetek, amelyek esetén a jogalkotó képes zárt tényállások segítségével megfelelő szabályozást alkotni, például a természetes személyek halála esetén a törvényes öröklés rendjét vagy jogi személyek jogutód nélküli megszűnésének szabályrendszerét zárt tényállású normák segítségével kielégítő módon lehet szabályozni.)

A magyar jogalkotó tehát helyesen ismerte fel már az 1959-es Ptk. megalkotása kapcsán azt, hogy viszonylagosan nyitott tényállások útján lehet és kell szabályozni a felelősségi jogot, és ezen a téren a Ptk. hatályba lépésével sem következett be változás. A kártérítési perekben eljáró bíróságok fognak tehát a jövőben is esetről-esetre dönteni az okozati kapcsolat fennállásáról, és az elvárhatóságról, mint szükségképpen általános előfeltételekről.

Azonban felhívom a figyelmet arra, hogy éppen e két általános előfeltétel bírósági mérlegelési körbe utalása miatt az intézményes felelősségátvitel területére tartozó felelősségi alakzatok esetén különösen óvakodnia kell a jogalkotónak attól, hogy olyan speciális előfeltételeket írjon elő, amelyek megállapítása szintúgy a kártérítési perben eljáró bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik. *Az intézményes felelősségátvitel területére tartozó felelősségi alakzatok ugyanis kivételes és szankciós jelleggel telepítenek polgári jogi felelősséget a jogalanyokra (tag, vezető tisztségviselő), s éppen ezen ok miatt e felelősségi alakzatok viszonylagos nyitottságát nem kívánatos tovább fokozni.*

A jogalkotó az 1988-as Gt. megalkotása óta folyamatosan kísérletet tesz arra, hogy kielégítő megoldást találjon a tag és a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségének hatékony szabályozására. Hatályos polgári jogunk túlnyomórészt szankciós jellegű felelősségátviteli tényállásokat tartalmaz mind a tag, mind a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége vonatkozásában [a tagra vonatkozó felelősségátviteli tényállások: Ptk. 3:2. § (2) bekezdés, Ctv. 118/A. § (1) bekezdés, Ctv. 118/C. §; Ptk. 3:324. § (3) bekezdés, Ptk. 3:208. § (3) bekezdés, Ptk. 3:323. § (5) bekezdés, Cstv. 63. § (2) bekezdés; Ptk. 3:59. §, 3:63. § (3) bekezdés, Cstv. 63/A. §; Ctv. 118/A. § (3) bekezdés; a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli tényállások: Ptk. 3:86. § (2) bekezdés; Ptk. 3:118. §; Ptk. 3:347. § (3) bekezdés; Ptk. 3:368. § (2) bekezdés alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. §; Cstv. 33/A. §; Ctv. 118/B–118/C. §-ok], amely tényállások a felelősség speciális előfeltételeként bizonytalan tartalmú fogalmakat használnak: „korlátolt felelősséggel való visszaélés”, „tartósan hátrányos üzletpoli-

tika”, „fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet”, „nem fizetőképesség”.

Álláspontom szerint e tényállások alaptörvény-ellenesek, sértik a normavilágosság alkotmányos követelményét, mert nem határozzák meg egyértelműen e fogalmakat, hanem azokat meghatározását a bíróságra bízzák. Az intézményes felelősségátvitel területére tartozó felelősségi alakzatok ugyanis kivételes és szankciós jelleggel telepítenek polgári jogi felelősséget a tagra és a vezető tisztségviselőre, s éppen ezen ok miatt e felelősségi alakzatok viszonylagos nyitottságát nem kívánatos tovább fokozni. A jogbiztonság követelménye az intézményes felelősségátvitel területére tartozó felelősségi alakzatok vonatkozásában fokozottan kell, hogy érvényre jusson, ez pedig csak úgy valósítható meg, ha a jogalkotó a speciális előfeltételeket egyértelműen tételes jogi szabályokkal határozza meg, azok tartalmának kitöltését nem bízza a bírósági jogalkalmazásra. Csakis ez felel meg a jogbiztonság részét képező normavilágosság alkotmányos követelményének. A normavilágosság alkotmányos követelményének valamennyi felelősségátviteli tényállás esetén ugyanúgy kell érvényesülnie, mint a büntetőjogi tényállás (diszpozíció) esetén, vagyis a törvénynek kell meghatározni az összes tényállási elemet.

A jogalkotó a szankciós jellegű intézményes felelősségátvitelt csodafegyvernek tekinti, ez azonban súlyos tévedés. A jogi személy hitelezőinek érdekvédelmét nem csak úgy lehet fokozni, ha megnöveljük a felelősségátviteli tényállások számát és kitérítjük személyi hatályuk körét. A polgári anyagi jog más jogintézményeinek (például a fedezetelvonásra vonatkozó Ptk. és Cstv. szabályok) újragondolásával, továbbá a tagra, és a vezető tisztségviselőkre vonatkozó felelősségátviteli tényállásokkal és a profitorientált jogi személyek tökevédelmi szabályaival való koherencia megteremtésével lehet egy valóban hatékony hitelezővédelmet megvalósítani. A tagra és a vezető tisztségviselőre vonatkozó szankciós jellegű felelősségátviteli tényállások veszélyesen nyitott tényállások, ugyanis a kártérítési felelősség általános előfeltételei mellett olyan speciális előfeltételeket tartalmaznak, amelyek bizonytalan tartalmú fogalmak sokaságával terheltek. Ez pedig a jogbiztonság (a bírói ítélet előreláthatósága, kiszámíthatósága) alkotmányos követelményével ellentétes. Ha őszintén gondoljuk azt, hogy az intézményes felelősségátvitel polgári jogunkban kivételes jogintézménynek minősül, úgy óvakodnunk kell e veszélyesen nyitott felelősségátviteli tényállások tömeges alkalmazásától. Az ilyen tényállások túlzott alkalmazása ugyanis a jogi személy elsődleges felelősségének lerontását eredményezheti.

A *Felelősség a társasági jogban* című könyvemben veszélyesen nyitott tényállásnak neveztem azokat a felelősségátviteli tényállásokat, amelyeket a hatályos polgári jogunk alkalmaz a tag és a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségének meghatározásakor.

A fentiekben egyértelműen tisztáztuk azt, hogy valamennyi felelősségi szabály relatíve nyitott tényállású norma, csakhogy a tagra és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli tényállásokba a jogalkotó további olyan tényállási elemeket iktat be, amelyeknek tartalmi meghatározása szükségszerűen a jogvitákat elbíráló bíróságok feladata. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségét előíró szabály két ilyen speciális tényállási elemet tartalmaz: a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet és a hitelezők érdekeinek figyelmen kívül hagyása. Ezen ok miatt válik túlfeszítetté, eltúlzott mértékben nyitottá a vezető tisztségviselőnek a hitelezőkkel szembeni felelősségét előíró felelősségi szabály. A jogalkotó a kivételes felelősségi szabályt tehát úgy alkotta meg, hogy annak a tartalmát képező speciális előfeltételek tartalmi meghatározását is a jogvitákat elbíráló bíróságokra bízta.

Mondhatnánk azt is, hogy nincs ezzel semmi probléma, hiszen a hatályos magyar polgári jogban például a veszélyes üzemi felelősség esetén is a jogalkotó a bíróságokra bízta a fokozott veszéllyel járó tevékenység mint speciális előfeltétel tartalmi meghatározását⁵. Csakhogy észre kell vennünk azt, hogy a veszélyes üzemi felelősség [Ptk. 6:535. §] és az általános deliktualis felelősségi alakzat [Ptk. 6:519. §] között abból a szempontból nincs különbség, hogy mindkét felelősség-típus bekövetkezésének az a jogkövetkezménye, hogy a károkozó teljes vagyonával felel a károsulttal szemben. A vezető tisztségviselő esetében azonban polgári jogunkban az alapeset az, hogy egyáltalán nem tartozik felelősséggel a jogi személy hitelezőjével szemben. Másként fogalmazva: a vezető tisztségviselő helyzete főszabály szerint a felelősség hiány állapotával jellemezhető. Ezzel szemben, amikor a bíróság a nyitott tényállású norma alapján megállapítja a vezető tisztségviselő felelősségét a jogi személy hitelezőjével szemben, a vezető tisztségviselő felelősségének hiánya átfordul teljes vagyoni felelősséggé. A felelősség hiány állapotából teljes vagyoni felelősségi helyzetbe kerülő vezető tisztségviselő tekintetében nem állíthatjuk alappal azt, hogy ugyanaz a helyzet áll fenn, mint a veszélyes üzemi felelősség esetén. Ez utóbbi esetben a bíróság „csak” annyit tesz, hogy egy konkrét tevékenységet fokozott veszéllyel járó tevékenységnek minősít, és ennek következtében a törvény alapján nehezebbé válik a károkozó kimentése. A veszélyes üzemi felelősség esetén ugyanis a károkozó csak akkor mentesül a felelősség alól, ha azt bizo-

nyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik [Ptk. 6:535. § (1) bekezdés második mondata]. A veszélyes üzemi felelősség esetén valójában annyi történik, hogy a károsult helyzete könnyebbé, a károkozó helyzete nehezebbé válik a felelősség alóli mentesülés szempontjából, azonban a károkozó felelősségének mértéke egyáltalán nem változik meg. Ebből pedig az következik, hogy a veszélyes üzemi felelősség esetén a norma nyitottságának tovább fokozása (egy speciális előfeltétel tartalmának bírósági kitöltése) a károkozó felelősségének mértékét egyáltalán nem érinti, ugyanis a károkozó a veszélyes üzemi felelősség alapján is és az deliktualis felelősség alapján is teljes vagyoni felelősséggel tartozik. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége esetén azonban a norma nyitottságának tovább fokozása (a két speciális előfeltétel tartalmának bírósági kitöltése) a károkozó felelősségének mértékét alapvetően megváltoztatja, a felelősség hiány teljes vagyoni felelősséggé alakul át. Ez az indoka annak, hogy a kártérítési jogviszony alanyai számára miért veszélyesen nyitottak e tényállások.⁶

2. Bírői jogalkotás a felelősségátviteli előíró nyitott tényállású norma kapcsán

A hatályos magyar jogrendszerben a jogalkalmazói (bírói) jogalkotás (normalkotás) két típusa létezik:

- a) a nyitott tényállású norma (generálklauzula) tartalmának kitöltése;
  - b) jogegységi határozat meghozatala.
- Peschka Vilmos a jogalkalmazói jogképződés (a bírói jogalkotás) jellemvonásait a következőkben látja:
- a) a jogalkalmazó (a bíróság) konkrét jogeset eldöntése során alkot új normát;
  - b) egyediség és esetlegesség;
  - c) a jogalkalmazói jogképződés induktív módon megy végbe;
  - d) utólagos szabályozási jelleg (ex post facto jelleg);
  - e) a bíró által alkotott jogi norma nem átfogó jellegű;
  - f) a bíró által alkotott norma rugalmasságot és egyúttal bizonytalanságot jelent a jogalanyok számára;
  - g) a jogalkalmazói jog kevésbé áttekinthető, nehezebben ismerhető meg, mint a jogalkotói jog.⁷

A nyitott tényállású normák bírói jogalkalmazás útján történő kitöltése olyan jogalkalmazói tevékenység, amelyet valamennyi bíróságnak a konkrét ügyben eljárva meg kell tennie, ha jogvita eldöntésében generálklauzulát kell alkalmaznia. A generálklauzula alkalmazásának rendeltetése az, hogy a jog folyamatosan képes le-

⁵ Fuglinszky Ádám hívja fel a figyelmet arra, hogy a világ nagy jogrendszerei a veszélyes üzemi felelősség szabályozása esetén egymástól eltérő megoldásokat alkalmaznak. A német jog az ún. objektív veszélyeztetési felelősség megoldását alkalmazza, amely szerint a bíróság csak abban az esetben minősíthet valamely tevékenységet fokozott veszéllyel járó tevékenységnek, ha törvény kifejezetten így rendelkezik az adott tevékenységről. A német polgári jog tehát nem alkalmaz generálklauzulát. Ezzel szemben a francia Code Civil e körben is generálklauzulát alkalmaz, hasonlóan, mint a magyar polgári jog.

Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. IV. rész. Különös deliktualis felelősségi tényállások, XI. fejezet, Felelősség fokozott veszéllyel járó tevékenységért. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 343. o.

⁶ Pontosan ugyanaz a helyzet áll fenn a tag hitelezőkkel szembeni felelősségét előíró felelősségátviteli tényállások esetén is.

⁷ Peschka Vilmos: Jogforrás és jogalkotás – A jogalkalmazói jogképződés jellemző vonásai, 153–162. o., Akadémia Kiadó, Budapest, 1965.

gyen alkalmazkodni a változó életviszonyokhoz, a konkrét tényállások sokszínűségéhez.⁸ A generálklauzula nem képeznek egységes, homogén csoportot, azok jogdogmatikai szempontból többféleképpen csoportosíthatóak. Megkülönböztethetünk a tényállás nyitottsága szempontjából abszolút (például: a jóhiszeműség követelményét tartalmazó normák) és relatív (például: a felelősségi alakzatokat tartalmazó normák) nyitott tényállású normákat. Továbbá a tényállás tartalmi szempontjából léteznek ún. metajurisztikai tartalmú tényállások, vagyis olyan nyitott tényállású normák, amelyekbe tartalmi kitöltése során a jogalkotó jogon kívüli magatartásszabályokat és értékrendet von be a jogi szabályozás hatókörébe (például: a jóerkölcs, a tisztesség követelményét tartalmazó normák).

A hatályos magyar jogrendszerben, azon belül hatályos polgári jogi jogforrásaink nagy számú generálklauzulát tartalmaznak (például: a jóhiszeműség, a tisztesség követelménye, a felróhatóság, a joggal való visszaélés tilalma, az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség, a jóerkölcs követelménye, a feltűnő értékaránytalanság)⁹. Ugyanakkor arról sem feledkezhetünk meg, hogy a korábbi magyar tételes jog¹⁰ és a hatályba nem lépett, de a bírósági gyakorlat által széleskörűen alkalmazott 1927. évi 500. törvényjavaslat (Mtj.)¹¹ nagy számú generálklauzulát tartalmazott.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a magyar ma-

⁸ Lábady Tamás ezt a következőképpen fogalmazza meg: „A generálklauzula tehát a törvény által biztosított instrumentum (eszköz) az állandó jogi adaptációra. Előnyösebb, ha a törvényhozó – bizonyos szempontok, standardok meghatározása mellett – kifejezetten biztosítja azt a jogalkotási hatalmat, amelyet a bíróság is gyakorol.” Lábady Tamás: A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 1998. 137. o.

⁹ A jóhiszeműség követelménye vonatkozásában: 2013. évi V. tv. (Ptk.) 1:3. §, 2:47. §, 3:13. §, 4:36. §, 4:156. §, 5:10–5:11. §-ok, 5:28–5:29. §-ok, 5:32. §, 5:39. §, 5:41–5:42. §-ok, 5:44. §, 5:50. §, 5:65. §, 5:68. §, 5:70. §, 5:81. §, 5:102. §, 5:143. §, 5:168. §, 5:172. §, 5:174–5:176. §-ok, 5:186–5:187. §-ok, 6:12. §, 6:14. §, 6:102. §, 6:106. §, 6:115. §, 6:117. §, 6:130. §, 6:155. §, 6:175–6:176. §-ok, 6:216. §, 6:247. §, 6:318. §, 6:410. §, 6:566. §, 6:568. §, 6:571. §, 6:578. §, 6:587. §.

A tisztesség követelménye vonatkozásában: 2013. évi V. tv. (Ptk.) 1:3. §, 2:47. §, 3:70. §, 6:102–6:106. §-ok, 6:130. §, 6:155. §, 6:247. §.

A felróhatóság vonatkozásában: 2013. évi V. tv. (Ptk.) 1:4. §, 2:47. §, 2:51–2:52. §-ok, 2:54. §, 4:81. §, 4:84. §, 4:135. §, 4:170. §, 4:184. §, 4:191. §, 4:210. §, 6:115. §, 6:117. §, 6:147. §, 6:276. §, 6:510. §, 6:519. §, 6:524–6:525. §-ok, 6:529. §, 6:534. §, 6:537. §, 6:539. §, 6:542. §, 6:544., 6:546., 6:547. §, 6:560. §, 6:562. §, 6:579. §.

¹⁰ A jóhiszeműség követelménye vonatkozásában: 1875. évi XXXVII. tc. (Kt.) 139. §, 167. §, 299. §, 366. §.

1930. évi V. tc. (Kftv.) 120. §; 1959. évi IV. tv. (Ptk.) 6. §, 41. §, 53. §, 110. §, 117–118. §-ok, 120. §, 125. §, 133. §, 138. §, 194–195. §-ok, 220. §, 223. §, 228. §, 237. §, 258. §, 370. §, 372. §, 645. §, 657. §.

A vétkesség vonatkozásában: Kt. 72. §, 218. §, 220. §, 275. §, 277. §, 396. §, 397. §, 399. §, 425. §, 429. §, 477. §, 504. §.

Kftv. 34. §, 40. §, 65. §, 83. §, 112. §.

¹¹ A jóhiszeműség követelménye vonatkozásában: 1927. évi 500. törvényjavaslat (Mtj.) 2. §, 3. §, 170–173. §-ok, 441. §, 468. §, 482–484. §-ok, 489. §, 491. §, 512. §, 515. §, 528. §, 565. §, 566. §, 593. §, 594. §, 595. §, 596. §, 621. §, 640. §, 659. §, 753. §, 773–774. §-ok, 789. §, 799. §, 816. §, 827. §, 829–830. §-ok, 833. §, 847. §, 932–935. §-ok, 940. §, 941–942. §-ok, 944. §, 979. §, 989. §.

A vétkesség vonatkozásában: Mtj. 32. §, 57. §, 81. §, 104. §, 118. §, 159. §, 171. §, 172. §, 224. §, 233. §, 284. §, 285. §, 289. §, 295. §, 334. §, 337. §, 353. §, 363. §, 365. §, 387. §, 403. §, 481. §, 486., 492. §, 549. §, 574. §, 603. §, 679. §, 889. §, 893. §, 911. §, 988. §, 1008. §, 1022. §.

gánjogban már évszázados hagyománya van a nyitott tényállású normák alkalmazásának. A generálklauzula jogalkalmazási sajátossága az, hogy a norma tartalmát a jogalkotó adottnak veszi, miközben azt nem határozza meg. Ennek pedig az a következménye, hogy a bíróság a norma tartalmát az egyes konkrét jogvitákban a jogalkalmazás során köteles megállapítani. A nyitott tényállású norma alkalmazásával a jogalkotó a saját normaalkotó hatalmát áttelepíti a bíróságokra, és ezáltal rugalmasá teszi a tételes jogi szabályozást, amely így a norma szintjén nem konkretizált tényállásokban is megfelelően alkalmazható. A bíróság a nyitott tényállású normákat konkretizálva általános módon megfogalmazott elveket és tételeket alkot, amelyek mentén esetszabványokat hoz létre. Az egyes döntésekben ilyen módon megfogalmazott tételek a nyitott tényállású norma konkretizálásaként valójában jogi normaként működnek: az adott tényálláshoz minden esetben ugyanaz a jogkövetkezmény kapcsolódik.

Az Alaptörvény 25. Cikk (1) bekezdése értelmében a magyar jogban a legfőbb bírósági szerv a Kúria. Az Alaptörvény 25. Cikk (3) bekezdése értelmében a Kúria alkotmányos kötelezettsége biztosítani a bíróságok jogalkalmazásának egységét. Eszköze ehhez a bíróságokra kötelező jogegységi határozat meghozatala.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 42. § (1) bekezdés harmadik mondata értelmében a jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező.

Az Alkotmánybíróság a 2/2016. (II. 8.) AB határozatában frappáns módon foglalta össze a jogegységi határozat jogintézményének történetét a következők szerint:

„A magyar igazságszolgáltatás történetének meghatározó jogszabálya, történeti alkotmányunk vívmánya, a bírói hatalomról szóló 1869. évi IV. törvénycikk deklarálta az igazságszolgáltatás és a közigazgatás szétválasztását („1. § Az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítettik. Sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.”), továbbá megteremtette a bírói függetlenség intézményét és annak – jelen korunkban is példamutató – garanciális szabályait. A törvénycikk 19. §-a („A bíró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és ítélni. A rendesen kihirdetett törvények érvényét kétségbe nem veheti, de a rendeletek törvényessége felett egyes jogesetekben a bíró ítélt.”) pedig –, a mai fogalomhasználat szerinti közjogi érvénytelenség esetét kivéve – kinyilvánította a bírói ítélkezési tevékenységének törvény alá rendelését.

A polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. törvénycikk módosítása tárgyában született 1881. évi LIX. törvénycikk 4. §-a tartalmazott először rendelkezést arra vonatkozóan, hogy „Az igazságszolgáltatás egyöntetűségének megóvása végett, a vitás elvi kérdések, a magy.

kir. Curia polgári tanácsainak teljes ülésében döntetnek el.” Hangsúlyozandó azonban, hogy az idézett rendelkezés, csak a polgári ítélkezési gyakorlatban felmerült elvi viták rendezésére adott lehetőséget és nem mondta ki, hogy a teljes ülés megállapodásai az alsó fokú bíróságokra kötelező erővel bírnak. A döntvényalkotási jog tekintetében az igazi áttörést a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. tc. („Plósz-féle Pp.”) életbeléptetéséről szóló 1912. LIV. törvénycikk jelentette, melynek 70. §-a szerint „[a]z igazságszolgáltatás egyöntetűségének megóvása végett a vitás elvi kérdést a kir. Kúriának erre a célra alakított tanácsa (jogegységi tanács) dönti el: 1. ha a kir. Kúria valamelyik tanácsa elvi kérdésben el kíván térni a kir. Kúriának ugyanazt az elvi kérdést eldöntő oly határozatától, a mely a hivatalos gyűjteménybe (78. §) fel van véve; 2. ha a kir. Kúria ellentétes elvi alapon nyugvó határozatokat hozott, vagy ha a kir. ítélőtáblák, a kir. törvényszékek vagy a kir. járásbíróságok elvi kérdésben ellentétes gyakorlatot folytatnak, és a kir. Kúria elnöke vagy az igazságügyminiszter a vitás elvi kérdés egyöntetű eldöntésének biztosítását jövőre szükségesnek tartja.”

A törvénycikk 75. §-a pedig akként rendelkezett, hogy „[a] kir. Kúriának jogegységi (70. §) valamint teljes ülési határozatát a bíróságok mindaddig követni kötelesek, a míg azt a kir. Kúria teljes ülése meg nem változtatja. A jogegységi és a teljes ülési határozat kötelező hatálya a hivatalos lapban közzétételének napjától számított tizenötödik nappal kezdődik.” Azon túl, hogy a törvénycikk 70–79. §-aiban („NEGYEDIK CZIM A kir. Kúria döntvényei”) jelenik meg először a „jogegységi határozat”, e rendelkezések tették minden bíróság számára kötelezővé a Kúria döntvényeit és vonták meg egyúttal a döntvényalkotási jogot az ítélőtábláktól.

A szocialista jog a jogegység biztosítása helyett elsődlegesen az ítélkezés elvi irányítására helyezte a hangsúlyt, a Legfelsőbb Bíróság – a bíróságokra nézve kötelező – irányelvi jellemzően az aktuális jogpolitikai célokat szolgálták ki, az ítélkezés egységének biztosítása – a bíróságokra nézve ugyancsak kötelező – elvi döntéseken keresztül másodlagossá vált, ezért a jogegységi határozat intézményére a szocialista jogrendszerben már nem volt szükség.

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 47. §-ának 1997. október 1-jén hatályba lépett (2) bekezdése szerint „[a] Legfelsőbb Bíróság biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, jogegységi határozatait a bíróságokra kötelezőek”. Ezzel összhangban – visszatérve az 1912. évi szabályozáshoz és ezzel a jogállami gyökerekhez – az 1997. évi LXVI. törvény (régis Bsz.) szabályozása révén került vissza jogrendszerünkbe a jogegységi határozat.

Hatályos jogrendszerünkben az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése hatalmazza fel a Kúriát a bíróságokra nézve kötelező jogegységi határozat meghozatalára, míg a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 25–44. §-aiban – az elvi bírósági határozat és az

elvi bírósági döntés intézménye mellett – részletesen szabályozza a jogegységi határozatra irányadó eljárást.”

Amikor a Kúria jogegységi tanácsa a bírósági jogalkalmazás egységességének biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatala útján eldönt valamely jogkérdést, úgy az valamennyi bíróság számára kötelezővé válik. E szabály magyarázata abban rejlik, hogy a bírósági jogalkalmazás egységessége csak úgy biztosítható Alaptörvényünk szerint, ha a legfőbb bírósági szerv által hozott döntést sem az alsóbb szintű bíróságok, sem a Kúria ítélkező tanácsai jogszerűen nem tehetik félre, hanem azt minden érdemi elbírálásra eléjük kerülő ügyben alkalmazni kötelesek.

A jelen tanulmány kereteit meghaladják egyes jogelméleti és alkotmányjogi kérdéseknek a részletes megvizsgálása.¹² Csak röviden kívánok utalni egy alkotmányjogi kérdésre, mégpedig az Alkotmánybíróság 42/2004. (IX. 9.) AB határozatában kifejtett azon álláspontra, miszerint nem ellentétes a hatalommegosztás alkotmányos alapelveivel a bírói jogalkotás. Az Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint: „A jogalkalmazás egységességnek biztosítása érdekében többféle alkotmányos megoldás lehetséges az igazságszolgáltatás rendszerén belül. Önmagában azzal a ténnyel nem sérül a jogalkotói hatalom, benne a törvényhozói hatalmi ág alkotmányos jogköre, hogy a bírói hatalom a jogszabályoknak egységesen alkalmazandó tartalmat ad. A „bírói jogalkotás”, amíg az kizárólag a jogszabályok értelmezésén alapul (amíg a bírói-ítélkezési hatalom nem veszi át alapvetően és közvetlenül a jogalkotás funkcióját), nem kerül ellentétbe a hatalommegosztás elvével.”

A nyitott tényállású norma és a jogegységi határozat jogintézményének fogalmi tisztázását követően a következő kérdéseket kívánom megvizsgálni tanulmányomban a hatályos magyar jogrendszer vonatkozásában:

- a nyitott tényállású norma tartalmi kitöltése és a jogegységi határozat meghozatala miatt tekintendő szükségszerű bírói normaalkotásnak;
- amennyiben fennállnak a jogegységesítés törvényi feltételei, alkotmányos kötelezettség terheli-e a Kúriát a jogegységi határozat meghozatala tárgyában;
- a bírói normaalkotás ex post facto természeté.

¹² Nem vizsgálom *egyrészt* azt a jogelméleti kérdést, hogy helyes-e, szükséges-e a bírósági jogalkalmazás egységességnek biztosítása céljából a legfőbb bírói fórumot feljogosítani olyan normatív eszköz meghozatalára, amely valamennyi bíróságra nézve kötelező. Nem vizsgálom *másrészt* azt a jogelméleti kérdést, hogy milyen összefüggés, kölcsönös kapcsolat áll fenn a jogalkotói jogalkotás és a jogalkalmazói jogalkotás között a hatályos magyar jogrendszerben. Nem vizsgálom *egyrészt* azt az alkotmányossági kérdést, hogy az ilyen normatív eszköz (a hatályos magyar jogrendszerben: a jogegységi határozat) egyáltalán összeegyeztethető-e a rendesbíróságok alkotmányos demokráciában betöltött szerepével, mivel a legfőbb bírói szerv a nélkül dönt el konkrét ügyeket, hogy azok megfelelő polgári peres eljárásban vagy büntetőeljárásban kerüljenek elé. Nem vizsgálom *másrészt* azt az alkotmányossági kérdést sem, hogy az ilyen normatív eszköz alkalmazása alkotmányjogi szempontból megengedhető módon / mértékben csorbitja-e az alsóbb szintű bíróságok ítélkezési függetlenségét. Nem vizsgálom *harmadrészt* azt az alkotmányossági kérdést sem, hogy a parlamentáris hatalommegosztási rendszer milyen alkotmányos szempontrendszer alapján képes kezelni a szükségszerű bírói normaalkotás tényét.

Az *első kérdés* megvizsgálásakor abból kell kiindulnunk, hogy amikor a jogalkotó hatalom (törvényhozói hatalmi ág, végrehajtó hatalmi ág) generálklauzula alkalmazásával rendez egy konkrét joghelyzetet, valójában azt a jogparancsot adja az összes jogalkalmazó szerv (valamennyi bíróság) számára, hogy esetről-esetre töltsse ki tartalommal a jogi normát. Nem feltételezhetjük alappal azt, hogy a jogalkotó véletlenszerűen alkalmaz nyitott tényállású normát, holott alkothatna helyette zárt tényállású normát is.¹³ E helyett azt kell feltételeznünk, hogy a jogalkotó tudatosan alkalmaz nyitott tényállású normát az adott szabályozási területen, ugyanis a jogalkotót az a határozott szándék vezérli, hogy a nyitott tényállású normát a bíróságok az egyes konkrét jogvitákban, a jogalkalmazás során állapítsák meg annak érdekében, hogy a jog megfelelő rugalmassággal legyen képes reagálni a sokszínű, gyorsan változó életviszonyokra.

Márpedig, ha elfogadjuk kiindulópontként azt, hogy a jogalkotó tudatosan alkalmaz nyitott tényállású normákat, ezáltal a nyilvánvaló jogalkotói hatáskörrel rendelkező törvényhozói hatalmi ág és végrehajtó hatalmi ág arra szólítja fel, szorítja rá a bírói hatalmat, hogy éppen ő helyette esetről – esetre szükségszerűen jogi normát alkosson.

Hasonló a helyzet a jogegységi határozat meghozatala esetén is. Az Alaptörvény 25. Cikk (3) bekezdésében írt szabálya világosan fogalmaz: a Kúria az egységes bírósági jogalkalmazás érdekében a bíróságokra nézve kötelező jogegységi határozatot hoz. A jogegységi határozat valójában nem csak a bíróságokra kötelező, hanem az összes jogalanyra nézve. Ez tényszerűen így van, annak ellenére, hogy a Bszi. 41. §-ában írt szabály ezzel ellentétes deklarációt tartalmaz, mégpedig azt, hogy „a jogegységi határozatnak – ha törvény kivételt nem tesz – a felekre és terheltre kiterjedő hatálya nincs.” Ugyanis amikor a bíróság az egyedi jogvitában a számára kötelező jogegységi határozatot alkalmazza, akkor valójában a jogvitában részes jogalanyok konkrét jogviszonyát (jogait és kötelezettségeit) bírálja el ennek alapján kötelező erővel. Amikor az alkotmányozó hatalom az Alaptörvény útján normatív eszközt biztosít a legfőbb bírói szerv, a Kúria részére egyúttal szükségszerűen normaalkotási hatáskört biztosít a bírói hatalom számára. Egyértelműen kijelenthető, hogy a jogalanyok számára a nyitott tényállású norma ugyanolyan kötelező erővel bír, mint a zárt tényállású norma; továbbá a törvény, a rendelet ugyanolyan kötelező erővel bír, mint a jogegységi határozat, függetlenül attól, hogy a generálklauzula tartalmának kitöltése

és a jogegységi határozat meghozatala a bírói hatalom hatáskörébe tartozik.

A *második jogkérdés* megvizsgálásakor a Kúriának a magyar alkotmányos rendszerben elfoglalt pozíciójából, szerepköréből célszerű kiindulnunk. Az Alkotmánybíróság helyesen foglalta össze a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában ezt, amikor megállapította, hogy:

„Az Alaptörvény 25. Cikk (1) bekezdése a Kúriát önálló, nevesített alkotmányos intézményként a bírósági hierarchia csúcscszervének minősítette. A Kúria ilyen külön alaptörvényi kiemelés is alapjául szolgál annak, hogy a bíróságok jogalkalmazásának egységét biztosító legfőbb bírósági szervként speciális jogosítványokkal rendelkezzen. A bíróságokra kötelező jogegységi határozat meghozatalának jogát – mint speciális jogosítványt – maga az Alaptörvény biztosítja a Kúria számára, amely így a jogszabályoknak egységesen és kötelezően alkalmazandó tartalmat adhat.”

Kihangsúlyozandó az, hogy az Alaptörvény 25. Cikk (3) bekezdésében írt szabály nem csupán alkotmányos jogosultságot, hanem alkotmányos kötelezettséget telepít a Kúriára a bírósági jogalkalmazás egységesítése kapcsán. Egyet kell értenünk az Alkotmánybíróság 11/2015. (V. 14.) AB határozatában kifejtett álláspontjával, miszerint: „Önmagában az, hogy a Kúria e hatáskörével élve jogegységi határozatokat hoz, még nem ellentétes a hatalom-megosztás alkotmányos alapelveivel, sőt éppen ellenkezőleg. Amennyiben a jogegységesítés törvényi feltételei fennállnának, azonban a Kúria a jogegységesítő funkcióját nem gyakorolná, és jogegységi határozatot indokolt esetben nem hozna, abban az esetben merülhetne fel az, hogy az Alaptörvényben foglalt feladatának a legfőbb bírói fórum nem tesz eleget. Ezen túlmenően alaptörvény-ellenessé azzal válhatna egy meghozott jogegységi határozat, ha a Kúria kilepne az egységesítő szerepéből és – a jogalkotót a jogalkotási folyamatból kihagyva – önállóan, a tételes jogi rendelkezéseket kibővítve azokon túlhaladva attól „eltolódva” jogot alkotna.”

Másként fogalmazva: amennyiben a Kúria egyértelműen észleli azt, hogy ugyanazon jogkérdéssel összefüggésben az alsóbb szintű bíróságok, avagy a Kúria ítélkező tanácsai egymástól eltérő, egymással ellentétes tartalmú döntéseket hoznak, alkotmányos kötelezettsége olyan jogegységi határozat meghozatala, amelyben a Kúria jogegységi tanácsa jogegységi határozat formájában egyértelmű és világos értelmezést ad az adott jogkérdés vonatkozásában. Ugyanis, ha a Kúria az Alaptörvényben foglalt ezen alapvető feladatának nem tenne eleget, úgy nyilvánvalóan alkotmányos mulasztást követne el.

A *harmadik kérdés* megvizsgálásakor az első kérdésre adott válaszból kell kiindulni, vagyis abból, hogy mind a generálklauzula tartalmi kitöltésének folyamata, mind a jogegységi határozat meghozatalának folyamata valójában bírói jogalkotási tevékenység. A szabályt megfogalmazó, normát alkotó bírói döntések, a bírói precedensek

¹³ A veszélyes üzemi felelősség esetén a német jogalkotó *tudatosan* alkalmaz zárt tényállású normát, míg a francia és a magyar jogalkotó *tudatosan* alkalmaz nyitott tényállású normát. Lásd. 5. lábjegyzetben kifejtetteket.

szükségszerűen visszaható hatályúak (ex post facto természetűek) abban az esetben, ha a jogvitára okot adó eseménykor azok még nem léteztek. A konkrét jogvitában részes jogalanyok számára a bizonytalanságot (a bírósági ítélet kiszámíthatatlanságát) éppen az okozza, hogy a bíróságok, illetőleg a Kúria a jogalany tevőleges vagy tartózkodó magatartásának kifejtését, illetve az elvárható magatartás elmulasztását követően, utólagosan szabályoz.

A hazai jogelméleti irodalomban Peschka Vilmos¹⁴, a külföldi jogelméleti irodalomban Herbert Lionel Adolffus Hart¹⁵ egyaránt a jogalkalmazói jogképződés (bírói precedensek) szükségszerű visszaható hatályára mutatott rá.

A generálklauzulák tartalmának kitöltése kapcsán, amikor a bíróságok esetszoportokat és elveket képeznek, illetőleg, amikor a jogegységi határozat meghozatala kapcsán a Kúria a jelentős számú jogerős bírósági eseti döntés elemzését elvégzi, ezek a jogalkalmazói tevékenységek jelentős mértékben csökkenthetik azt a bizonytalanságot, amely a bírói normaképzés ex post facto jellegeből fakadnak.

1998–2016 közötti időszakban meghozott polgári jogegységi határozatokat áttekintve a Kúria jogegységi tanácsa a következő polgári jogegységi határozatok útján töltötte ki a nyitott tényállású normákat kötelező tartalommal: a dologszolgáltatásra irányuló visszerthes szerződés méltányossággal össze nem egyeztethető értékaránytalanságáról szóló 1/2005. PJE határozat; a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalta feltételen alapuló választott-

¹⁴ Peschka Vilmos megfogalmazása szerint: „A jogalkalmazói jogalkotás eredményeképpen létrejött jogi norma a konkrét jogeset egyedi, esetleges vonásaihoz és sajátosságaihoz igazodik, arra törekszik, hogy a szóban forgó esetet minél teljesebben és átfogóbban ragadja meg és rendezze. A jogalkalmazó utólag (ex post facto) szabályoz, a már történetileg kialakult konkrét, tehát individuális és esetleges tényállás egyedi, egyes vonásait igyekszik átfogni.” „A jogalkalmazó az eset tartalmát illetően látszólag ugyanolyan norma (szokás, konvenció) alapján dönt, amely – ha nem is jogi norma – már az előforduló esetet megelőzően létrejött, s így tartalmilag az előreszabályozás látszata jön létre, de a valóságban ez az előzőleg már fennálló szokás vagy konvenció a jogalkalmazói jogalkotás tartalmává csak a szóban forgó jogeset előfordulása után, ennek eldöntése kapcsán, ennek egyedi, konkrét sajátosságai által tartalmában is módosítottan válik.” „A jogalkalmazói jogképződés ex post facto megy végbe, ami annyit jelent, hogy a konkrét, egyedi eset vonatkozásában a jog utólagosan, előre nem tudottan, és számításba nem vehetően jön létre, amely így a konkrét jogesetek alanyainak várható jogát illetően bizonytalanságot eredményez.”. Peschka Vilmos: *Jogforrás és jogalkotás – A jogalkalmazói jogképződés jellemző vonásai*, 156., 161. o.

¹⁵ Herbert Lionel Adolffus Hart megfogalmazása szerint: „Ebben az esetben az egyénektől azt várják el, hogy már az előtt igazodjanak egy változó tartalmú előíráshoz, mielőtt azt hivatalosan megállapítanák, s talán csak ex post facto tudják meg egy bíróságtól, hogy megsértették azokat és, hogy ténylegesen milyen tevőleges vagy tartózkodó magatartást kívántak meg tőlük. Ahol az ilyen ügyekben hozott bírósági döntéseket precedensnek tekintik, ott a változó tartalmú előírások ily módon való meghatározása nagyon hasonló ahhoz, amikor egy közigazgatási testület gyakorolja a rá ruházott jogalkotó hatalmat, noha vannak nyilvánvaló különbségek is.” „Azt, hogy miként bánnak az angol bíróságok a precedens kötelező erejére vonatkozó szabályokkal, a legőszintebben talán ezen az utóbbi módon, a jogosultságok megszerzésének és gyakorlásának sikeres kísérleteként írhatjuk le. Hatalmukat ezekben az esetekben a siker teszi ex post facto hivatalossá.” Herbert Lionel Adolffus Hart: *The Concept of Law*, Oxford University Press, 1961., magyarul: *A jog fogalma*, Osiris Kiadó, Budapest, 1995., 155., 179. o.

bírósági kikötés tisztességtelenné nyilvánításáról szóló 3/2013. PJE határozat; a devizaalapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. PJE határozat; és a 2/2014. PJE határozat 2. pontja (mikor állapíthatóak meg az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezések tisztességtelensége).¹⁶

Kétségtelen tény, hogy amikor a Kúria jogegységi tanácsa a tagra vagy a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli tényállást rendező generálklauzula tartalmát jogegységi határozat meghozatala útján tölti ki az összes jogalanyra nézve kötelező tartalommal, alkotmányjogi szempontból magához vonja az alsóbb szintű bíróságoktól és a Kúria ítélkező tanácsaitól a normatartalom meghatározásának jogát. Egy ilyen jogegységi határozat meghozatalától, közzétételétől kezdődően az alsóbb szintű bíróságok és a Kúria ítélkező tanácsai már többé nem tölthetik ki attól eltérő értelmezéssel a Kúria jogegységi tanácsa által meghatározott tartalmúvá szilárdított jogi normát. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a Kúria jogegységi tanácsa a jogegységi határozat meghozatalával az eredetileg veszélyesen nyitott tényállású normát, valójában veszélytelen zárt tényállású normává transzformálja. Az alsóbb szintű bíróság és a Kúria ítélkező tanácsának ítélkezési függetlensége ugyanakkor nyilvánvalóan redukálódik. Csak az Abtv. 25. §-a szerinti bírósági kezdeményezési jog marad e bíróságok kezében, vagyis az a lehetőség, hogy a vonatkozó jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítását kezdeményezhetik az Alkotmánybíróság előtt. A bírósági kezdeményezés alapján az alkotmánybírósági vizsgálat csak szigorúan alkotmányossági kontrollt jelent, ugyanis az Alkotmánybíróság a 45/2005. (XI. 14.) AB határozatában világosan leszögezte azt, hogy a jogegységi határozatban megfogalmazottak tekintetében az Alkotmánybíróság nem ad konkuráló értelmezést (például: alkotmányos követelmény formájában), ugyanis ez sértené a bírói függetlenséget. Az Alkotmánybíróság tényként kezeli, hogy a jogszabály (esetünkben a tag és a vezető tisztségviselő hitelezővel szembeni felelősségét előíró generálklauzula) tartalma az, amit a jogegységi határozat annak tulajdonít, az Alkotmánybíróság érdemben nem vizsgálja a rendesbírósági jogértelmezés jogdogmatikai helyességét.¹⁷

¹⁶ Megjegyzendő, hogy az 1/2014. PJE határozat hatályon kívül helyezte az 1/2005. és a 3/2013. PJE határozatot.

¹⁷ Az Alkotmánybíróság a 679/B/2007. AB határozatában *nem állapította meg* az 1/2007. PJE határozat alkotmányellenességét, a 42/2005. (XI. 14.) AB határozatban *megállapította* a 3/2004. BJE határozat alkotmányellenességét, a 3264/2014. (XI. 04.) AB határozatában *nem állapította meg* a 2/2004. PJE határozat alaptörvény-ellenességét, a 11/2015. (V. 15.) AB határozatában *nem állapította meg* a 2/2014. PJE határozat alaptörvény-ellenességét, a 2/2016. (II. 08.) AB határozatában *megállapította* a 3/2013. KMJE határozat alaptörvény-ellenességét.

II. A magyar jogirodalomban megjelent álláspontok

1. Polgári anyagi jogi kérdések

a) Mely időponttól váltja fel a Ptk. szabályozása a 2006-os Gt. szabályozását?

Csóke Andrea álláspontja szerint:

„2014. március 15. előtt a Gt. 30. § (2) bekezdése és az 1959-es Ptk. 339. §-a alapján érvényesíthette a gazdálkodó szervezet kártérítés iránti igényét, a 2014. március 15. után elkövetett cselekmények esetén a Ptk. 3:24. §-a alapján járhat el.”¹⁸

Sárközy Tamás álláspontja szerint:

„A Ptk. vezető tisztségviselők kártérítési felelősségére vonatkozó új szabályai véleményem szerint a 2013. március 15-én bejegyzés alatt állt, illetve már működő társaságokra akkor kell alkalmazni, ha
a) a gazdasági társaság már áttért az új Ptk. rendelkezéseire, és
b) a vezető tisztségviselő a kárt az új Ptk.-ra való átérés cégjegyzékbe való jogerős bejegyzése után okozta.”¹⁹

A szerző meglátása szerint:

„Márpedig addig az időpontig, ameddig valamely gazdasági társaság saját létesítő okiratát a Ptk.-ben foglalt kötelező létesítő okirat módosítás miatt nem hozza összhangba a Ptk. szabályaival, addig a napig az adott gazdasági társaság tagja, vezető tisztségviselője a Gt.-ben írt felelősségi szabályok alapján felel. Attól a naptól kezdve azonban, mikor a gazdasági társaság saját létesítő okiratát a Ptk.-ben foglalt kötelező létesítő okirat módosítás miatt összhangba hozza a Ptk. szabályaihoz, az adott gazdasági társaság tagja, vezető tisztségviselője már a Ptk.-ban írt társasági jogi felelősségi szabályok alapján tartozik felelősséggel.”

„Megállapítható tehát az, hogy a Ptk. 2014. március 15. napi hatályba lépése önmagában véve semmilyen szempontból nem bír jelentőséggel a tagot és a vezető tisztségviselőt terhelő társasági jogi felelősségi szabályok hatályosulása szempontjából. A jelen pontban részletesen megjelölt időpontoktól kezdődően jönnek figyelembe és alkalmazandók a tagra és a vezető tisztségviselőre nézve a Ptk.-ban elhelyezett új társasági jogi felelősségi szabályok.”²⁰

¹⁸ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, CompLex Kiadó, Budapest, 2015., 124-125. o.

¹⁹ Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségéről. In: Gazdaság és Jog, 2015. 2. szám.

²⁰ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő

Felhívom a figyelmet arra, hogy a 2016. március 10. napjától hatályos Ptké. 13. § (2) bekezdése értelmében az (1) bekezdés szerinti korlátolt felelősségű társaság (az a kft., amelynek a törzstőkéje a hárommillió forintot nem éri el) legkésőbb 2017. március 15-éig köteles a törzstőkéjét megemelni vagy átalakulni, egyesülni azzal, hogy a tőkeemelésről a Ptk. rendelkezéseinek alkalmazásával határozhat. E szabály alapján tehát megállapítható, hogy a tanulmány megírásakor is még vannak olyan korlátolt felelősségű társaságok, amelyek a 2006-os Gt. hatálya alatt állnak, így e társaságok vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelősségére még a 2006-os Gt. és a 1959-es Ptk. szabályai az irányadók.

b) A Ptk. 3:118. §-a szerinti felelősségi szabály, valamint a Cstv. 33/A. § szerinti, és a Ctv. 118/B. §-a szerinti felelősségi szabály egymáshoz való viszonya

Csóke Andrea álláspontja szerint:

„Határozott álláspontom az, hogy ez csak általános szabálynak [a Ptk. 3:118. §-a – a szerző] – alapnak – tekinthető, melyhez képest felszámolás esetére a Cstv. 33/A. §-a kényszerítő eljárást követően pedig a Ctv. 118/B. §-a tartalmaz speciális rendelkezéseket. Nem külön jogcím, nincs tehát lehetőség arra, hogy a rendelkezésre hivatkozva indítson pert a hitelező.”²¹

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„Álláspontom szerint a két felelősségi szabály fenti szempontok szerinti vizsgálata alapján – a külön törvény szerinti felelősségre vonatkozó rendelkezés hiányában – a túlnyomó részben eltérő tartalmú felelősségi rendelkezések miatt nem vonható le az a következtetés, hogy a Ctv. 118/B. §-a alapján fennálló vezető tisztségviselői felelősségi rendelkezésekhez képest a Ptk. 3:118. §-a, illetve a 3:347. § (3) bekezdése nem jelent önálló jogcímet a hitelezők számára a vezető tisztségviselőkkel szembeni igényük érvényesítéséhez.”²²

Fónagy Sándor álláspontja szerint:

„A Ptk. 3:118. § nem teremtett a vezető felelősségének megállapítására új jogcímet, annak tartalmát változtatlanul a Csődtörvény 33/A. § adja meg, amely alapján kialakult joggyakorlat a Ptk. hatályba lépését követően is változtatlanul irányadó.”²³

(árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 386. o.

²¹ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, CompLex Kiadó, Budapest, 2015., 141. o.

²² Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. CompLex Kiadó, Budapest 2015. 119. o.

²³ Fónagy Sándor: A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megítélése. In: Gazdaság és Jog, 2015. 11. szám.

Juhász László álláspontja szerint:

„A két törvényi rendelkezés [Ptk. 3:118. § és a Cstv. 33/A. § – a szerző] összehasonlítása alapján az az álláspontom, hogy a felszámolás esetében, amennyiben sor kerül a speciális szabályok alapján a vezetői felelősség megállapításával kapcsolatos per megindítására – bármilyen eredménnyel záruljon a per – ez kizárja, hogy a felszámolási eljárás megszűnését követően bármelyik hitelező a Ptk. alapján a pert megindítsa.”²⁴

Mohai Máté álláspontja szerint:

„Az új Cégtörvény indokolása szerint a Ptk. 3:118. §-a egyértelműen rendezi a vezető tisztségviselők helytállási kötelezettségét a jogutód nélküli megszűnt társaság kielégítetlen hitelezői követeléseivel szemben, ezért a jelenlegi cégtörvény 118/B. §-t is hatályon kívül kell helyezni. Utóbbi szakaszok két különböző szabályt tartalmaznak, a Ctv.-ben található norma egy speciális „wrongful trading” szabály a Ptk.-ban szereplőhöz képest. A Ptk. 3:118. §-át nem szabad tehát a Gt. 30. § (3) bekezdésével egy kalap alá vennünk, hiszen előbbi egy önálló felelősségi tényállás, amely nem tartalmaz utalást semmiféle külön törvényre. Különbség – egyebek mellett – a hatályos Ctv. és a Ptk. rendelkezései között, hogy előbbi [118/C. § (2) bek.] a cég törlesztését elrendelő jogerős határozat Céglétszámolóban való közzétételét követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül ad lehetőséget a perindításra, míg utóbbi külön határidőről nem rendelkezik, ezért itt az általános elévülési időn belül van lehetősége a hitelezőnek a kereset előterjesztésére. Ugyancsak nem határozza meg a Ptk., hogy ki minősül hitelezőnek (aki jogosult a per megindítására), a Ctv. 118/C. § (1) bekezdése azonban rögzíti, hogy hitelező csak az a személy lehet, aki követelését a kényszertörlési eljárásban határidőben bejelentette és követelése jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton, más végrehajtható okiraton alapul vagy nem vitatott vagy elismert, pénzvagy pénzben kifejezett vagyoni követelés.”²⁵

Sárközy Tamás álláspontja szerint:

„Véleményem szerint a Cstv. 33/A. § elavult és ellentétes a Ptk.-val, hatályon kívül kellene tehát helyezni, és a hitelezők igényérvényesítését kizárólag a felszámolás jogerős befejezése után, mégpedig kizárólag a hitelezői kielégítetlen követelésekre és kizárólag a vezető tisztségviselőkre nézve fenntartani a Ptk. 3:118. § alapján, mégpedig egy kártérítési perben az általános elévülési időn, azaz öt éven belül. Tulajdonképpen

már most azt lehetne mondani, hogy a Ptk. 3:118. § lerontja a Cstv. 33/A. §-t, és ezért a lex posteriori derogat priori elv alapján csak a Ptk.-t kell alkalmazni. Ez azonban azért kétséges, mert egy Ptk.-val párhuzamos rendelkezés, a Cégtörvény 118/B. § (3) és (4) bekezdése precízebb szövegezéssel lényegében megismétli a Cstv. 33/A. §-t.”²⁶

A szerző meglátása szerint:

„A Ptk.-ban található általános (közös szabályok) mellett a Cstv. 33/A. §-ában és a Ctv. 118/B–118/C. §-aiban található további speciális szabályok a vezető tisztségviselő „jogszerűtlen gazdálkodásért” való felelősségével összefüggésben. A Cstv. által és a Ctv. által előírt szabályozási rendszerek közötti főbb különbségek a következők:

- a) a Cstv. „két lépcsős” perindítást, míg a Ctv. „egy lépcsős” perindítást ír elő;
- b) a Cstv. szerint vagyoni (pénzügyi) biztosíték nyújtása kérhető a vezető tisztségviselőtől, míg a Ctv. szerint nem kérhető;
- c) a Cstv. és a Ctv. egymástól részben eltérő tartalmú törvényi vélelmeket tartalmaz;
- d) a Cstv. tartalmaz szabályt több kereset egyesítésére, a Ctv. nem tartalmaz ilyen szabályt.

Teljesen illogikus az, hogy a jogalkotó két egymástól eltérő, speciális szabályrendszert ír elő. Álláspontunk szerint egységes szabályokat kellene előírni. A polgári anyagi jogi szabályokat a Ptk.-ban, a polgári eljárásjogi szabályokat pedig a Pp.-ben kellene elhelyezni. Tekintettel azonban arra, hogy a jogalkotó két egymástól eltérő szabályrendszert alkalmaz, a továbbiakban ma-gunk is külön pontokban tárgyaljuk azokat.”²⁷

c) A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet megállapíthatósága körében követendő bírósági vizsgálat

Fónagy Sándor álláspontja szerint:

„A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet megállapíthatóságát illetően különbséget kell tenni egyszerűbb és bonyolultabb tényállások között. Kizárólag a mérlegadatok alapján ítéleti bizonyossággal például akkor állapítható meg a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet fennállta, ha a mérleg szerint a rövid lejáratú kötelezettségek összege a pénzeszközöket jelentősen meghaladta, az adósnak tárgyi eszköze, készlete, követelése nincsen, vagy azok összege a kötelezettségállomány összegétől jelentősen elmarad, ha bizonyított tényként

²⁴ Juhász László: A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 459. o.

²⁵ Mohai Máté: A hatályon kívül helyezni szándékolt felelősségátviteli szabályok továbbbítéséről. (kézirat, a tanulmány a Polgári Jog c. folyóiratban fog megjelenni 2016. évben).

²⁶ Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselő kártérítési felelősségéről. In: Gazdaság és Jog. 2015. 2. szám.

²⁷ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben. 2. A vezető tisztségviselő (árnyékgazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 385–386. o.

kezelhető, hogy az adós ezt követően gazdasági termelő tevékenységet már nem végzett, munkavállalókat már nem alkalmazott, ellene végrehajtási eljárások indultak, vele szemben perbeli marasztaló ítéletet hoztak. A bíróságok nem tartják szükségesnek a könyvszakértői bizonyítást akkor, amennyiben a vezető tisztségviselő a hitelezői érdekekkel ellentétes cselekményt akkor követte el, amikor az adós ellen már végrehajtási eljárások folytak, vagy felszámolási kérelem került benyújtásra, hiszen ekkor már a Cstv. 27. § (2) bekezdés szerinti fizetéseképtelenség is megállapítható. Könyvszakértő kirendelése indokolt abban az esetben, amennyiben az adós jelentős termelő gazdasági tevékenységet végzett, az állított hitelezői érdekekkel ellentétes cselekményt követően a tevékenységét tovább folytatta, munkavállalókat alkalmazott, huzamosabb ideig tovább működött, a beszállítóinak rendszeresen fizetéseket teljesített.²⁸

Juhász László álláspontja szerint:

„A fenyegető fizetéseképtelenség inkább a vagyonihiányhoz, a vagyon nagyságát meghaladó tartozások mellett ésszerűtlen kockázattal járó gazdasági tevékenységhez kapcsolódik. Ez a szemlélet azt jelzi, hogy minden alultőkésített cég gyakorlatilag a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet utáni állapotban van, s a vezetők felelőssége megállapítható.”²⁹

A szerző meglátása szerint:

„A „fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet” fogalma tehát igen bizonytalan tartalommal rendelkezik. Meglátásunk szerint a „fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet” fogalmát közgazdasági – számviteli fogalmak segítségével lenne célszerű a jövőben meghatározni.”³⁰

d) A vezető tisztségviselő felelősséggel tartozik-e a Cstv. 33/A. §-a alapján és a Ctv. 118/B. § alapján a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet kialakulásáért?

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A Ctv. 118/B. § (4) bekezdését beiktató 2013. évi CCLII. tv. indokolása nem tartalmazza, hogy a 2014. június 30-ig alkalmazandó rendelkezésekkel szemben miért terjesztették ki a vezető tisztségviselő bizonyítási kötelezettségét arra a tényre is, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet nem a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenysége miatt következett be, mivel a ko-

rábbi szabályok alapján ezt nem vizsgálta (vizsgálhatta) a bíróság. [A Cstv. 33/A. § (1) bekezdés alapján indult perekben a mentesülés körében ezt továbbra sem kell vizsgálnia a bíróságnak.] Ugyanakkor ez az új szabály lehetőséget ad arra, hogy az ügyvezetési tevékenység miatt is megállapításra kerüljön ez a felelősség, amelyet tipikusan egy jól működő cég rövid időben belüli, a vezető tisztségviselő (aki általában többségi befolyással rendelkező tag is, ezért a döntéshozó szerv erre vonatkozó határozatát is meghozhatja) vagyonkimentése miatt bekövetkező fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztéhez kapcsolódóik.³¹

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A további jogellenes magatartások esetében a vezető tisztségviselő terhére eső cselekmények és mulasztások körében a bíróságnak nem azt kell vizsgálnia, és a felperesnek nem azt kell bizonyítania, hogy a vezető tisztségviselő tevékenysége okán került fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetbe az adós gazdálkodó szervezet, mivel a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követő időszakra kell a vezető tisztségviselőnek a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján tevékenységét ellátni. Ezért ha a vezető tisztségviselő a gyakorlatban érzékeli, hogy fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet következett be, csak azt teheti, hogy a Gt.-ben, Ptk.-ban biztosított joga körében összehívja a legfőbb szervet, és tájékoztatja a kialakult helyzetről a tagokat, felhívja őket, hogy vagy pótbefizetésekkel rendezzék az adós gazdálkodó szervezet vagyoni helyzetét, vagy kezdeményezzék a fizetéseképtelenségi eljárást. Ezen túlmenően nem tehet meg olyan intézkedéseket az adós gazdasági tevékenységével kapcsolatban, amelyek a hitelezői veszteségeket növelhetik. Ez egyszermind azt is jelenti, hogy amennyiben ezeknek a követelményeknek eleget tesz a vezető tisztségviselő, a felelősség alól eredményesen tudja kimenteni magát. A vezető tisztségviselő felelőssége abban az esetben sem állapítható meg, hogyha a legfőbb szervet értesítette, kezdeményezte a szükséges intézkedéseket, azonban a legfőbb szerv, a tulajdonosok nem döntenek a szükséges intézkedések megtételéről, vagy nem hoznak határozatot a fizetéseképtelenségi eljárás kezdeményezéséről.”³²

A szerző meglátása szerint:

„A „fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet” kialakulásáért a vezető tisztségviselő nem tartozik felelősséggel a

²⁸ Fónagy Sándor: A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megítélése. In: Gazdaság és Jog. 2015. 11. szám.

²⁹ Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 463. o.

³⁰ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 383. o.

³¹ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 117. o.

³² Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni követlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 13-14. o.

gazdasági társaság hitelezőivel szemben. Amennyiben a vezető tisztségviselő nem megfelelő ügyvezetői döntéssel, avagy a szükséges ügyvezetői döntés meghozatalának elmulasztásával maga idézi elő a „fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetet”, s ezáltal a gazdasági társaság vagyonvesztése következik be, úgy a vezető tisztségviselő a gazdasági társasággal szemben tartozik felelősséggel a Ptk. 3:21. § (2) bekezdésében és a Ptk. 3:24. §-ban írt szabályok szerint.”³³

e) A vezető tisztségviselő a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése értelmében a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján kell, hogy eljárjon a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után, míg a Ptk. 3:86. § (2) bekezdés, 3:118. §, 3:347. § és a 3:386. § (3) bekezdése alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. § szerint a hitelezői érdekeket figyelembe vételével kell eljárnia a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után. E törvénymódosítás jelent-e tartalmi változást vagy sem? Létezik-e a hitelezők közös érdeke?

Bodzási Balázs álláspontja szerint:

„Az új Ptk. 3:118. §-ával kapcsolatban az első kérdés a Cstv. 33/A. §-ához való viszonya. Szemben a hatályos Gt. 30. § (3) bekezdésével, ez a szakasz egy önálló felelősségi tényállás. Kérdés azonban, hogy ennek az önálló felelősségi tényállásnak az alkalmazására milyen eljárás keretében kerül majd sor. Fennmarad a jelenlegi, kétlépcsős igényérvényesítési rendszer? Ez valószínűnek tűnik, ugyanakkor alkalmat adhat arra, hogy ennek a rendszernek a hiányosságait a jogalkotó kiküszöbölje.”³⁴

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Álláspontom szerint nincs tartalmi különbség, a Ptk. hatályba lépése – és a Cstv. 33/A. §-ának e körben történt módosítása – előtti joggyakorlat megfelelően kezelte ezt a problémát. A hatályos Ptk. és a Cstv. egyformán nevezi meg ezt a feltételt.”³⁵

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A gazdasági társaságok közös szabályainál a Ptk. 3:112. § (2) bekezdése megfogalmazással szemben a Gt. korábbi (2) bekezdésében található a „gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége” kifejezést használ-

ja. E tekintetben a szövetkezetre alkalmazandó 3:347. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel megegyezően. A Ptk. 3:3. § (1) bekezdése alapján a jogi személyek általános szabályait csak akkor kell alkalmazni, ha a Ptk. az egyes jogi személy típusokkal kapcsolatban eltérően nem rendelkezik. A Ptk. hatályba lépése miatt a 2013. évi CCLII. tv.-re tekintettel is módosította a Ctv.-t, és a 2014. július 1. napjától indult kényszertörlesési eljárásokban törölt cégek volt vezető tisztségviselői vonatkozásában a hitelezői érdekek elsődlegessége helyett a hitelezői érdekek figyelembe vételét kívánja meg az ügyvezetési feladataik ellátása során. A bírósági gyakorlatra vár majd annak eldöntése, hogy a gazdasági társaságok és a szövetkezetek, valamint egyéb cégek vezető tisztségviselői tekintetében az eltérő megfogalmazás jelent-e másfajta „zsinórmértéket” a harmadik személyekkel szemben fennálló felelősségük esetén. Ennek során az, hogy e két érdek eltér (eltérhet-e) egymástól, mindig csak egy konkrét tényállás alapján dönthető el, azonban általánosságban is meghatározható néhány ilyen tevékenység. Álláspontom szerint ugyanis vannak olyan „közös érdekek”, amelyeknél a cégnek és a hitelezőknek is ugyanaz az érdeke, azaz, hogy a vezető tisztségviselő olyan magatartást tanúsítson, amely miatt ne következzen be a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet, az ne vezessen a cég vagyonának csökkenésének, illetve a hitelező követelésének kielégítése meghiúsulásához.”

„Álláspontom szerint a részben eltérő megfogalmazás jelent tartalmi különbséget, de mivel a Ctv. nem tesz különbséget az egyes cégformák vezető tisztségviselőire vonatkozó felelősségi szabályok között, a vezető tisztségviselők magatartása a Ctv. alapján csak egységesen ítélhető meg valamennyi cégforma esetén. Az Alaptörvény XV. Cikke is tartalmazza a jogegyenlőség követelményét. (A Ptk. e rendelkezéseirehöz fűzött magyarázataiban sem találtam arra vonatkozó utalást, hogy az eltérő szóhasználat tudatos, tartalmi különbséget jelentene. A részben eltérő megfogalmazás a hitelezői érdekek árnyaltabb megítélését teszi lehetővé, elsősorban azokban az ügyekben, ahol az érdekellentét ténylegesen fennáll, akár egyes hitelezők, akár a hitelezők és a cég között.”³⁶

Juhász László álláspontja szerint:

„A felszámolási eljárás szempontjából lényeges előírás az, hogy a gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezető tisztségviselő ügyvezetési feladatait a társaság hitelezői

³³ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 384. o.

³⁴ Bodzási Balázs: A jogi személy körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre. In: Gazdaság és Jog. 2013. 6. szám.

³⁵ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 142. o.

³⁶ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 100. o.

érdekeinek figyelembevételével kötelesek ellátni, a korábbi érdekek elsődlegessége helyett. A két fogalom között árnyalati különbség van, ennek a bírói mérlegelésben lesz szerepe.³⁷

Kisfaludi András álláspontja szerint:

„A Gt. a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése esetére azt írta elő, hogy a vezető tisztségviselő a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján köteles ellátni ügyvezetési feladatait, s ha ezt a kötelezettségét megszegné, és a társaság ténylegesen fizetésképtelenné vált, akkor külön jogszabály előírhatja a hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét. Ezzel szemben az új Ptk. 3:86. § (2) bekezdése, 3:118. §-a és 3:347. § (3) bekezdése hasonló feltételek mellett nem a hitelezői érdekek elsődlegességét írja elő, hanem a hitelezői érdekek figyelembe vételét teszi kötelezővé. Az eltérő szóhasználat eltérő tartalmú megközelítést tesz lehetővé. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet ugyanis még nem jelent tényleges fizetésképtelenséget, ekkor tehát még lehetővé kell tenni azt, hogy a jogi személy a saját érdekében is tevékenykedjen, s ennek keretében megkísérelje a válságos helyzetből való kijutást. Ennek érdekében akár még kockázattal járó döntéseket is meghozhat, ami negatív eredmény esetén nyilvánvalóan nem fog a hitelezők javára szolgálni. Ha a hitelezői érdekek elsődlegessége lenne a követelmény, akkor lehet, hogy be kéne szüntetni a kockázatos gazdasági tevékenységet, s a jogi személy vagyontát konzerválni kéne a hitelezői igények fedezeteként. Ez azonban túlzott követelménynek tűnik, akadályozhatja a kibontakozást, a reorganizációt.

Az új Ptk. szabálya differenciáltabban közelít a helyzethez, a korábbi szabályozáshoz hasonlóan a hitelezői érdekeket megjeleníti a vezető tisztségviselő motívumrendszerében, akik egyébként alapvetően a jogi személyek érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ügyvezetési tevékenységüket végezni. A hitelezői érdekek azonban az új szabály szerint nem felváltják a jogi személy érdekeit, hanem ezen érdekek mellett jelennek meg. Így tehát a vezető tisztségviselő továbbra is a jogi személy érdekének megfelelően irányíthatja a jogi személyt, de emellett figyelembe kell vennie a hitelezők érdekeit is. Azt, hogy a hitelezői érdekeket milyen módon és milyen mértékig kell figyelembe venni, nem lehet teljes részletességgel a jogi normában leírni. Ezért itt is a polgári jogi jogviszonyokban általában elvárható magatartást kell majd számon kérni a vezető tisztségviselőknél, vagyis azt kell vizsgálni, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte

után a vezető tisztségviselő a jogi személy irányítása során a jogi személy érdekei mellett a hitelezői érdekeket figyelembe vett-e oly módon, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható volt.³⁸

Mohai Máté álláspontja szerint:

„A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben tehát a vezető tisztségviselőnek a hitelezői érdekeket is figyelembe kell vennie. A Gt. 30. § (3) bekezdése még azt mondta ki, hogy a gazdasági társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Hatályos jogunkban ilyen szabály azonban már nincsen, a Ptk. már csak akkor állapítja meg a tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségét, ha a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. A jogszabályhelyhez fűzött indoklás is úgy fogalmaz, hogy a hitelezők akkor érvényesíthetnek kártérítési igényt a vezetővel szemben, ha az a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után nem vette figyelembe a hitelezői érdekeket. Mindezek alapján tehát megállapítható, hogy a vezető tisztségviselőnek a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket is figyelembe kell vennie, elsődlegesen azonban továbbra is a társaság érdekeit szem előtt tartva kell eljárnia, hiszen nincsen olyan rendelkezése a Ptk.-nak, amely eltérne a 3:112. § (2) bekezdésében található szabálytól, mely a társaság érdekeinek elsődlegességét írja elő, vagy a 3:21. § (2) bekezdésétől, mely valamennyi jogi személy kapcsán kimondja, hogy a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét a jogi személy érdekének megfelelően köteles ellátni. Megjegyzendő, hogy a jelenleg hatályos Cstv. 33/A. § (1) bekezdése és a Ctv. 118/B. § (1) bekezdése is arra az esetre mondja ki a vezető tisztségviselő felelősségét (egyéb tényállási elemek megléte esetén), ha a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével (nem pedig elsődlegessége alapján) látták el.³⁹

Sárközy Tamás álláspontja szerint:

„A gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek alapkötelezettsége, hogy a társaságuk érdekeinek elsődlegessége alapján teljesítsék ügyvezetési feladataikat [Ptk. 3:112. § (2) bekezdés], ha azonban felmerül a

³⁷ Juhász László: A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 460. o.

³⁸ Kisfaludi András: A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben. In: Csehi Zoltán – Koltay András – Landi Balázs – Pogácsás Anett (szerkesztők): (L)ex Cathedra et praxis. Pázmány Press Budapest, 2014., 331–332. o.

³⁹ Mohai Máté: A hatályon kívül helyezni szándékolt felelősségátviteli szabályok továbbbítéséről. (kézirat, a tanulmány a Polgári Jog c. folyóiratban fog megjelenni 2016. évben)

fizetéképtelenség beálltának objektív veszélyhelyzete, úgy a Ptk. 3:118. §-a alapján a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után a vezető tisztségviselőnek ügyvezetői tevékenységükben a hitelezői érdekeket is figyelembe kell venniük. A Ptk. megfogalmazása – bár a megfogalmazás nyilván különböző értelmezési lehetőséget rejt magában – szerintem jobb, mint a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése, amely kifejezetten a hitelezői érdekek „elsődlegességéről” beszél. A hitelezői érdekek társasági érdekek fölé helyezése ugyanis szerintem nem várható el a társaság vezető tisztségviselőitől, hisz ütközik a fősabállyal, amely szerint a vezető tisztségviselőnek a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján köteles tevékenykedni.⁴⁰

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A felelősség megállapítás feltétele is a Cstv. 33/A. § (1) bekezdéséhez hasonlóan az, hogy a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek figyelembe vételével látta el. A „hitelezői érdekek figyelembe vételével” fordulat szóhasználatában bár különbözik a hitelezői érdekek elsődlegességétől, azonban az eltérő szófordulat tartalmi eltérést nem jelent, így ennek megítélése ugyanazon feltételek mentén lehetséges.”⁴¹

A szerző meglátása szerint:

„A Ptk. 3:112. § (2) bekezdése – megegyezően a 2006-os Gt. 30. § (2) bekezdésében rögzített előírással – azt követeli meg, hogy a vezető tisztségviselő ügyvezetési feladatait a gazdasági társaság érdekének elsődlegessége alapján lássa el. A 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése a „fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet” beállta után azt követelte meg, hogy a vezető tisztségviselő többé már egyáltalán ne vegye figyelembe a gazdasági társaság önálló érdekét, hanem a helyett kizárólagosan a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján járjon el. A gazdasági társaságtól egzisztenciálisan függő vezető tisztségviselővel szemben ilyen törvényi elvárás támogatni nem volt ésszerű. Ezért a Ptk. 3:118. § szerint már „csak” az a követelmény, hogy a „fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet” beállta után a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság hitelezőinek érdekeire is köteles figyelemmel lenni. E megfogalmazás alapján tehát a vezető tisztségviselőnek két egymással ellentétes érkrendszernek kell megfelelnie, egyfelől a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kell eljárnia, másfelől figyelemmel kell lennie a hitelezők érdekeit is.

A törvénymódosítás azonban azon az alapproblémán nem változtatott, hogy tényszerűen nem létezik olyan, hogy a gazdasági társaság hitelezőinek közös érdeke. Ugyanis minden egyes hitelezőnek – a többi hitelező érdekétől határozottan eltérő – önálló érdeke létezik, mégpedig az, hogy a gazdasági társaság az ő követelését elégtse ki teljes mértékben. Az egyik hitelezőnek nem érdeke az, hogy a gazdasági társaság a másik (többi) hitelező követelését is kielégítse. Megállapíthatjuk, hogy a hitelezőknek nem csak hogy nincs közös érdeke, hanem érdekeik éppenséggel egymással ellentétben állnak, ugyanis az egyik hitelező követésének kielégítése ahhoz vezethet, hogy a másik (többi) hitelező követése kielégítetlenül marad. Mivel nem létezik a „fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet” beállta után a gazdasági társaság hitelezőinek közös érdeke, a vezető tisztségviselő nem is képes azt figyelembe venni. Még ha el is fogadnánk azt, hogy létezik elvont hitelezői közös érdek, akkor is rendkívül bonyolult kérdés az, hogy vajon milyen vezetői magatartás felel meg leginkább ennek, ugyanis egyáltalán nem biztos az, hogy minden esetben a gazdasági tevékenység azonnali beszüntetése a legcélravezetőbb megoldás.

A hitelezői érdekek figyelembe vételét előíró törvényi követelmény nagyon nehéz helyzetbe hozza a vezető tisztségviselőt. Ha ugyanis a vezető tisztségviselő rosszul méri fel azt, hogy mikor következik be a „fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet”, vagyis mikortól kell figyelembe vennie a hitelezői érdekeket is, azt kockáztatja, hogy vagy a társaság, vagy a hitelezők fognak fellépni vele szemben. A vezető tisztségviselő úgy tudja elhárítani magától ezt a kockázatot, hogy összehívja a társaság legfőbb szervét. A vezető tisztségviselő a legfőbb szervet tájékoztatja a kialakult helyzetről, javasolva, hogy a legfőbb szerv hozzon megfelelő tartalmú döntést a követendő eljárásról. Ilyen legfőbb szervei döntés meghozatala esetén sem a társaság, sem a hitelezők alappal már nem támaszthatnak kártérítési igényt a vezető tisztségviselővel szemben.”⁴²

f) Az okozatosság kérdése

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A vezető csak a hitelezői érdekeket sértő magatartásával okozott kárért tartozik helyt állni, ami lehet ugyan a teljes hiányzó vagyon, de lehet, hogy annál kevesebb. Ha a károkozó magatartással összefüggésben az adós vagyona csökkent, vagy teljes vagyonvesztés következett be, az okozott kár mértéke ez lesz.”⁴³

⁴⁰ Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselő kártérítési felelősségéről. In: *Gazdaság és Jog*, 2015. 2. szám.

⁴¹ Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni követlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 22. o.

⁴² Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 384–385. o.

⁴³ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: *Csöd- felszámolás-válság*, 2012. év 4. szám.

Bodzási Balázs álláspontja szerint:

„További jellemvonása ennek a felelősségi alakzatnak [Cstv. 33/A. § – a szerző], hogy összességében korlátozott, hiszen a vezető tisztségviselők csak annak az összegnek az erejéig kötelesek helyt állni, amilyen összeggel a társaság vagyona a jogellenes magatartásuk miatt csökkent.”⁴⁴

Csóke Andrea álláspontja szerint:

„Csak olyan vagyonsökkenésért – kárért – felel a vezető tisztségviselő, amely abból eredet, hogy a társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. A kár mértéke tehát korlátozott a gazdálkodó szervezetnél e miatt bekövetkezett vagyonsökkenés mértékére.”⁴⁵

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„Ezért ezekben a perekben [a Ctv. 118/B–118/C. § szerinti perek – a szerző] is érvényesülnie kell annak az elvnek, hogy a vezető tisztségviselőnek a helytállási kötelezettsége csak azért a hátrányért (és nem az összes ki nem elégített, a magatartásával okozati összefüggésben nem álló vagyonsökkenésért áll fenn, amely a felróható eljárás folytán keletkezett.”⁴⁶

A szerző meglátása szerint:

„Az e) pontban írt előfeltétellel összefüggésben kihangsúlyozandó az, hogy okozati összefüggésnek kell fennállnia a vezető tisztségviselő magatartása (a hitelezői érdekek figyelmen kívül hagyása) és a hitelezői követelés kielégítetlenül maradása között.

A bíróság egy eseti döntésében helyesen mutatott rá arra, hogy a helytállási kötelezettség csak a ki nem elégített hitelezői követelések olyan mértékéig állnak fenn, amilyen mértékben a gazdasági társaság vagyona a vezető tisztségviselő felróható magatartása folytán csökkent [ÍH 2011. 164.]. Ez az álláspont a Ptk. hatályba lépését követően is irányadónak tekinthető.”⁴⁷

g) Miként alakul a bizonyítási teher a Cstv. 33/A. § szerinti első (a felelősség jogalapjának megállapítása iránti) perben?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„Az alperest terheli a kimentés, vagyis az, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható, mert a veszteségek elkerülése érdekében minden szükséges intézkedést megtett.”⁴⁸

A szerző meglátása szerint:

„A Cstv. 33/A. § (3) bekezdés első mondata speciális mentesülési szabályt írt elő. A törvényi szabály – helyesen – kimentő (exkulpációs) bizonyítást ír elő, vagyis a vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) tartozik bizonyítani, hogy magatartása a törvény által előírtaknak megfelelő volt, és csak ebben az esetben mentesül a felelősség alól.”⁴⁹

h) A Cstv. 33/A. § (3) bekezdés második mondatában írt törvényi vélelem megdönthető vagy megdönthetetlen vélelem?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A vélelem azonban a törvény szövege alapján csak azt jelentheti, hogy a felperest nem terheli bizonyítás a kártérítési elemek megvalósulását illetően, hanem ezek fenn nem állását, valamint a felróhatóság hiányát a vezetőnek kell bizonyítania. Az indokolás ezzel szemben azt mondja ki, hogy „nincs helye kimentésnek”, azaz egy meg nem dönthető vélelemre utalással objektív felelőséget hoz létre. Ez esetben viszont úgy kellett volna rendelkeznie, hogy a vezető a felelősség alól nem mentheti ki magát, megjelölve egyben felelőssége mértékét is. Álláspontom szerint, kétséges ezért a jogalkalmazás során az indokolásra támaszkodni.”⁵⁰

Csóke Andrea álláspontja szerint:

„Nem tudja magát kimenteni a perben, ha a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályba meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a Cstv. 31. § (1) bekezdés a) – d) pontja szerinti beszámoló készítési, és a felszámolónak történő irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét.”⁵¹

⁴⁴ Bodzási Balázs: A jogi személy körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre. In: Gazdaság és Jog. 2013. 6. szám.

⁴⁵ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, CompLex Kiadó, Budapest, 2015., 141. o.

⁴⁶ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. CompLex Kiadó, Budapest 2015. 105. o.

⁴⁷ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 385. o.

⁴⁸ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csöd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

⁴⁹ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 390. o.

⁵⁰ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csöd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

⁵¹ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 134–135. o.

Juhász László álláspontja szerint:

„Nincs helye a kimentésnek azonban akkor, ha a vezető elmulasztotta az éves beszámoló letétbe helyezését és közzétételét. Ekkor a törvény erejénél fogva vélelmezni kell a hitelezői érdekek sérelmét a felróhatóság vizsgálata nélkül.”⁵²

„Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell, ez a vélelem azonban megdönthető.”⁵³

A szerző meglátása szerint:

„Ezen túlmenően a Cstv. 33/A. § (3) bekezdés második mondata a hitelezők érdekeinek védelme céljából törvényi vélelmet ír elő. Ez a törvényi vélelem egy egyszerű, megdönthető vélelem (praesumptio iuris). A vélelem hatókörén belül kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a hitelezői érdekek sérelmét kell vélelmezni akkor, ha a vezető tisztségviselő a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az éves beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének. Törvényi vélelem szól továbbá a Cstv. 31. § (1) bekezdés a) – d) pontjaiban előírt iratok átadásának, továbbá tájékoztatási kötelezettség elmulasztása esetére is. A törvényi vélelem egyértelműen megdönthető vélelem, ugyanis a jogszabályi rendelkezés nem tiltja az ellenbizonyítást. A hitelezői érdek sérelmének hiányát, vagyis azt, hogy figyelembe vette a hitelezők érdekeit a felszámolással fenyegető helyzet beállta után, tehát a vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) tartozik bizonyítani a vélelem hatókörén belül. Az éves beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének elmulasztása miatti hitelező érdeksérelem hiánya például eredményesen bizonyítható azzal, hogy ha a vezető tisztségviselő hitelt érdemlően bizonyítja azt, hogy ennek a kötelezettségének nem tett ugyan eleget, azonban az éves beszámolót a felperesi hitelezőnek átadta, s ezáltal a hitelező annak tartalmával teljes mértékben tisztában volt.”⁵⁴

i) A hitelezői érdeksérelem kimondó vélelem hatóköre mely tényállási elemekre terjed ki?

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A jogintézmény célját tekintve ezzel szemben állás-

pontom szerint helyesebb azt a jogértelmezést követni, hogy a Ctv. 118/B. § (4) bekezdése szerinti vélelem esetén a Ctv. 11/B. § (1) bekezdésben foglalt feltételek fennállnak. Ezt támasztja alá az is, hogy a jogalkotó a vélelmet a kimentésre vonatkozó szabályoknál helyezte el. Iratok és mérleg hiányában annak bizonyítását elvárni a felperestől, hogy a cég „vagyonaltalansága” a vezető tisztségviselő visszaélésszerű magatartásra vezethető vissza, problémás, még a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet kezdő időpontjának a megállapítása is nehézségbe ütközhet a cég vagyoni helyzetének ismerete nélkül. A Cstv. 33/A. § (3) bekezdése is tartalmazza ezt a vélelmet, ezért a kialakult bírói gyakorlat a Ctv. 118/B. § (4) bekezdése alkalmazása körében is irányadó lehet, amely a vélelem tágabb értelmezése mellett foglal állást [a vezető tisztségviselő felelőségének valamennyi tényálláselemére kiterjed a Cstv. 33/A. § (3) bekezdésében meghatározott vélelem].⁵⁵

A szerző meglátása szerint:

„A vélelem hatókörébe tartozó esetekben is a felperesnek kell bizonyítani az okozati összefüggés fennállását, a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása (valójában a vélelmező tény) és a kielégítetlenül maradó hitelezői követelés között. Csakhogy a vélelmező tények és a kielégítetlenül maradó hitelezői követelés között lehetséges, hogy ténylegesen nem áll fenn okozati kapcsolat. Például az éves beszámoló letétbe helyezésének elmulasztása és a kielégítetlenül maradó hitelezői követelés között egyáltalán nem biztos, hogy fennáll okozati kapcsolat. Jogdogmatikai szempontból helytelen az az álláspont, miszerint a vélelem beálltára tekintettel nem kell a felperesnek bizonyítania az okozati összefüggés fennállását, ugyanis a jogszabályi rendelkezés az okozati kapcsolat fennállására vélelmet nem ír elő.”⁵⁶

j) A bíróság milyen arányban kötelezi kártérítés megfizetésére a vezető tisztségviselőt a Cstv. 33/A. § szerinti második (a tényleges marasztalásra irányuló) perben?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A kielégítés a kártérítés összegéből az egyes hitelezők javára, a ki nem elégitett követeléseik arányban fog

⁵² Juhász László: A vezetői felelőséggel kapcsolatos perek néhány kérdése. In: Gazdaság és Jog. 2011. 5. szám.

⁵³ Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 472. o.

⁵⁴ Török Tamás: Felelőség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelősége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelősége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 390–391. o.

⁵⁵ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelősége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelősége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 108. o.

⁵⁶ Török Tamás: Felelőség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelősége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelősége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 391. o.

*megtörténni. Ebben az esetben a Cstv. kielégítési sorrendre vonatkozó előírásai már nem érvényesülnek.*⁵⁷

A szerző meglátása szerint:

*„A marasztalási perben a bíróság a ki nem elégített hitelezői követelések arányában kötelezi kártérítés megfizetésére a vezető tisztségviselőt. Amennyiben pedig a megállapítási perben a bíróság biztosíték nyújtására kötelezte a vezető tisztségviselőt, úgy a biztosítékot a ki nem elégített követelések arányában rendeli felosztani a hitelezők között. Ezekben az esetekben a Cstv. 57. § szerinti kielégítési sorrendre vonatkozó szabályok nem alkalmazandók.*⁵⁸

k) A vezető tisztségviselő részére adott felmentvény hatályos-e a gazdasági társaság hitelezőivel szemben?

Kisfaludi András álláspontja szerint:

*„A korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról szóló 1930. évi 5. törvénycikk szerint a taggyűlésnek az a határozata, amely az ügyvezetőket a felelősség alól felmenti, a társaság hitelezőivel szemben hatálytalan. Sem a Gt., sem a Ptk. nem tartalmaz ehhez hasonló szabályt, és a gyakorlatban sem merült fel ez a kérdés. Úgy gondoljuk azonban, kifejezett rendelkezés hiányában is egyértelmű, hogy a háború előtti magánjog álláspontja ma is irányadó, tehát a felmentvény kizárólag a társaság és a vezető tisztségviselő belső jogviszonyában hatályos, harmadik személy károsultak, vagy hitelezők esetleges igényeivel szemben nem mentesíti a vezető tisztségviselőt.*⁵⁹

l) Ha meghal a vezető tisztségviselő, a hagyatéki tartozásokért való felelősség szabályai szerint az örökösökkel szemben érvényesíthető-e az igény?

Csóke Andrea álláspontja szerint:

*„Az a többségi álláspont alakult ki, hogy bár a felelősség a vezető tisztségviselői minőséghez kapcsolódott, azonban az örökhagyó e felelősségen alapuló vagyoni jellegű kötelezettségei (tartozásai) a halálával sem szűnnek meg, így a hagyatékát is terhelik.*⁶⁰

⁵⁷ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

⁵⁸ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékgazdát) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 392–393. o.

⁵⁹ Kisfaludi András: A gazdasági társaságok közös szabályai. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerkesztők): Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz. Wolters Kluwer, Budapest, 2014. 334–335. o.

⁶⁰ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetési képtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 135. o.

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

*„A megállapítási per szabályozásának szóhasználatára, figyelemmel arra is, hogy a Cstv. 33/A. § (2) bekezdése a vezető tisztségviselő mentesülése esetére vonatkozó bizonyításról beszél – arra utal, hogy a volt vezető tisztségviselő halála esetén ilyen „felelősségmegállapítási per” az örökösökkel szemben nem indítható, a volt vezető tisztségviselő helyett kimentési kötelezettségüknek ők nem tudnak eleget tenni. Ezt a jogértelmezést erősíti a Cstv. 33/A. § (6) bekezdésében írt rendelkezés, amely szerint az adós volt vezetőinek a kötelezése kérhető, hasonlóan a Ctv. 118/A. § (3) bekezdés utolsó előtti mondatában található rendelkezéshez (a keresetben a hitelező kérheti, hogy a bíróság kötelezze a cég volt vezetőjét a kényszer törlési eljárásban bejelentett, de az eljárásban meg nem térült követelése kielégítésére). Természetesen ettől eltérő álláspont is megindokolható: a Gt. 9. § (2) bekezdése alapján – kizáró jogszabályi rendelkezés hiányában – alkalmazhatóak a Ptk. hagyatéki tartozásokért való felelősségének szabályai.*⁶¹

m) A Cstv. 33/A. § és a Ctv. 118/B. § személyi hatálya kiterjed-e a végelszámolóra és a csődbiztosra?

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A végelszámoló és a csődbiztos nem minősül vezető tisztségviselőnek, az ő tevékenységük felelősségére nem terjed ki a 33/A. § ...”

*„Fontos hangsúlyozni, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerinti per esetében a vezető tisztségviselő, kifejezetten csak a Gt.-ben meghatározott vezető tisztségviselő, és nem tartozik e körbe a végelszámoló, ezzel szemben a Ctv. 118/B. §-a alapján indítható perben vezető tisztségviselőnek minősül e § alkalmazásában a cég által megválasztott végelszámoló is.*⁶²

2. Polgári eljárásjogi kérdések

a) A Cstv. 33/A. § szerinti első (a felelősség jogalapjának megállapítása iránti) perben ki lehet felperes?

Bodor Mária álláspontja szerint:

*„A keresetet a hitelező(k) – vagyis akit a felszámoló nyilvántartásba vett – vagy az adós nevében a felszámoló nyújthatja be.*⁶³

⁶¹ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatos jogalkalmazási problémák II. In: Céghírnök 2013. 1. szám.

⁶² Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni közvetlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 11. o., 22. o.

⁶³ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Az eljárást vagy hitelező (a felszámoló által nyilván-
tartásba vett hitelező), vagy a felszámoló kezdemé-
nyezheti az adós nevében.”⁶⁴

Juhász László álláspontja szerint:

„A megállapítási pert a hitelező és a felszámoló indít-
hatja meg. A felszámoló az adós nevében indítja meg
a pert.”

„A hitelező akkor jogosult a per megindítására, ha a
felszámoló a követelését nyilvánartartásba vette.”

„A vitatott követeléssel rendelkező hitelezőt a törvény
és a bírói gyakorlat is hitelezőnek tekinti.”⁶⁵

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A felszámoló mellett mind a megállapítási per, mind
a marasztalási per indítására a hitelező is jogosult.”

„A Cstv. 33/A § szerinti per a felszámolási eljárás
alatt indítható, így a perben felperesként az a hitelező
járhat el, aki a felszámolási eljárásban minősül hite-
lezőnek. A Cstv. 3 § (1) bekezdés cd) pontja értelmé-
ben hitelező: a felszámolás kezdő időpontja után min-
denki, akinek az adóssal szemben pénzkövetelése,
vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van, és azt
a felszámoló nyilvánartartásba vette.”⁶⁶

A szerző meglátása szerint:

„A Cstv. 33/A. § (1) bekezdés első mondata értelmé-
ben egyrészt a hitelező, másrészt az adós nevében a
felszámoló jogosult megállapítási pert indítani.

Hitelezőnek minősül a felszámolás kezdő időpontja
után mindenki, akinek az adóssal szemben pénzköve-
telése vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van,
és azt a felszámoló nyilvánartartásba vette [Cstv. 3. §
(1) bekezdés cd) pont].”⁶⁷

b) Meddig van lehetőség a Cstv. 33/A. § szerinti első per megindítására?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A per megindítására addig van lehetőség, amíg a fel-
számolási eljárás folyik. Ez az időtartam a felszámó-
lás kezdő időpontjával – fizetéseképtelenséget megállá-
pító jogerős végzés közzétételének napjával (Cstv.

27. § (1) bekezdés és 28. § (2) bekezdés e) pont) – kez-
dődik, és a felszámolás befejezéséről rendelkező végzés
jogerőre emelkedésének időpontjával [Cstv. 60. § (1)
bekezdés] zárul le.”⁶⁸

A szerző meglátása szerint:

„A kereset a felszámolási eljárás ideje alatt nyújtható
be. A felszámolási eljárás kezdő időpontja a felszámó-
lást elrendelő végzés közzétételének napja [Cstv. 27. §
(1) bekezdés negyedik mondat]. Ezen időpont előtt be-
nyújtott kereset idő előttinek minősül, ezért azt a bíró-
ság a Pp. 130. § (1) bekezdés j) pontja alapján elutasít-
ja. A Kúria helyesen mutatott rá arra, hogy a felszámó-
lási eljárás jogerős lezárásán azt az időpontot kell érte-
ni, amikor az adós társaság felszámolásának megszü-
ntetéséről szóló végzésről valamennyi érintett hitelező
tudomást szerezhet, tehát, amikor az erről szóló jogerős
bíróági határozat a Céglőnyben közzétételre kerül
(BH 2014.279). Amennyiben a keresetet ezen időpont
után, vagyis elkészen nyújtják be, úgy a bíróság a Pp.
130. § (1) bekezdés h) pontja alapján a keresetlevelet
idézés kibocsátása nélkül elutasítja.”⁶⁹

c) A Cstv. 33/A. § szerinti a felelősség jogalapjának megállapítása iránti per minősíthető-e a Pp. 123. § szerinti megállapítási pernek?

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Nem minősíthető ugyanakkor ez a megállapítási
per a Pp. 123. §-a szerinti megállapítási pernek,
mert ez a Cstv.-ben szabályozott különleges eljárás
első része.”⁷⁰

d) Ki lehet a Cstv. 33/A. § szerinti második (tényleges marasztalásra irányuló) perben a felperes?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A per felperese tehát csak az lehet, aki a felszámolási
eljárában is hitelezőnek minősül, de nem követel-
mény, hogy az (1) bekezdés szerinti perben magának
is peres félnek kellett lennie, hiszen a pert a felszámoló
is megindíthatta.”⁷¹

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Csak hitelezőkről lehet szó, a felszámoló itt már csak,
mint már ki nem egyenlített felszámolói költséggel

⁶⁴ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és fel-
számolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető
tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 129. o.

⁶⁵ Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A
„wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 470. o.

⁶⁶ Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető
tisztségviselője hitelezőkkel szembeni követlen helytállási kötelezettsége. (kéz-
irat) 9. o.

⁶⁷ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztség-
viselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő
(árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap-
és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 386. o.

⁶⁸ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámó-
lási eljárás alatt. In: Csöd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

⁶⁹ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – I. fejezet: A polgári jogi
felelősség, 15. pont: A Ptk. társasági jogi felelősségi szabályainak időbeli
alkalmazhatósága. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 83–84. o.

⁷⁰ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és fel-
számolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető
tisztségviselő felelőssége, CompLex Kiadó, Budapest, 2015., 133. o.

⁷¹ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámó-
lási eljárás alatt. In: Csöd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

rendelkező hitelező nyújthat be keresetet. Nem csak az a hitelező nyújthat be marasztalási keresetet, aki a megállapítási pert kezdeményezte, hanem bárki, aki hitelezőként részt vett a felszámolási eljárásban, a felszámoló nyilvántartásba vette (akár határidőn túli hitelezőként).⁷²

Juhász László álláspontja szerint:

„Ezt a pert a felszámoló már nem indíthatja meg, csak a hitelező. Miután a törvény kizáró rendelkezést nem tartalmaz, ezt a pert az a hitelező is megindíthatja, aki a megállapítási perben felperesként nem vett részt. Felmerült az a kérdés, hogy amennyiben a felszámoló a díját, illetve az általa előlegezett költségeket nem kapta meg, hitelezői minőségben perelhet-e. A magam részéről ennek lehetőségét nem zárnam ki, ez is olyan kérdés, amelyre a gyakorlat fogja a választ megadni. A per megindítása szempontjából azonban lényeges az, hogy a hitelezői körből is csak az indíthatja meg a pert, aki kielégítéshez jutott volna, ha a vezetők a hitelezői érdekeket szem előtt tartva járnak el.⁷³

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A marasztalási pereket bármely hitelező indíthatja, nem feltétele, hogy felelősség megállapítása iránti pert indítson, így az a hitelező is indíthat a vezető tisztségviselővel szemben marasztalási kereset, aki a felelősség megállapítási pernek nem volt alanya. A felelősség megállapítási perben hozott ítélet hatálya tehát perbenállás nélkül valamennyi regisztrált hitelezőre kiterjed, és megilleti ennek alapján a marasztalási kereset előterjesztésének joga.⁷⁴

A szerző meglátása szerint:

„A marasztalási pert már csak a hitelező kezdeményezheti. A hitelezőnek minősül az a személy, aki a megállapítási perben hitelezőnek minősül. Ugyanakkor az nem törvényi követelmény, hogy csak az a hitelező indíthat marasztalási pert, aki maga is megindította a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerinti megállapítási pert.”
„Az adós nevében a felszámoló marasztalásra irányuló pert nem jogosult indítani. Ennek okszerű magyarázata az, hogy a felszámolás jogerős befejeződése után az adós (felszámolás alá került gazdasági társaság) már nem létezik, mivel a cégjegyzékből törölték, s ekként perbeli jogképességgel sem rendelkezik.⁷⁵

e) A Cstv. 33/A. § (7) bekezdése szerint a közbenső mérleget követően indított marasztalási pert érintő egyes jogkérdések

Csóke Andrea álláspontja szerint:

„... a (7) bekezdés alapján indult perben csak az adós javára kérhető a kötelezés, azaz a volt vezető tisztségviselőnek az adós felszámolás hatálya alá tartozó vagyónába kell befizetnie a vagyonsökkenésként megállapított összeget. Az így befolyt pénzüsszeget a Cstv. szabályai szerint oszthatja szét a felszámoló, illetve ha nem folyt be, akkor követelésként kerülhet a hitelezők között szétosztásra.”

„Álláspontom szerint meg kell állapítani a vagyonsökkenés mértékét, hiszen a (7) bekezdés szerint indult perben is csak azért a vagyonsökkenésért felel a vezető tisztségviselő, amely az (1) bekezdés szerinti feltételek szerint megállapítható.”

Csóke Andrea álláspontja szerint nem folyhatnak párhuzamosan megállapítási perek, illetve megállapítási per és a Cstv. 33/A. § (7) bekezdése szerinti per.⁷⁶

f) Ki lehet a Ctv. 118/C. § (1) bekezdés szerinti per felperese (a hitelező)?

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A Ctv. 118/C. § (1) bekezdése 2014. július 1. napjától meghatározza a hitelező személyét. A módosítás látszólag szűkíti a hitelező fogalmát, mivel hitelezőnek csak az a személy számít, aki bejelentette a kényszerű eljáráshoz a követelményét, és az jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton más végrehajtható okiraton alapul, vagy nem vitatott vagy elismert pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés. Fontos hangsúlyozni, hogy mivel a Ctv. 117. § (2) bekezdése a hitelezői igény bejelentésére nem tartalmaz jogvesztő határidőt, az is hitelezőnek minősül, aki a 60 napos határidőn túl jelentette be a céggel szembeni követelését.⁷⁷

A szerző meglátása szerint:

A Ctv. 118/B. § (1) bekezdés első mondata értelmében a hitelező jogosult pert indítani a vezető tisztségviselő ellen. A Ctv. 118/B. § (1) bekezdésében írt szabály alapján „egy lépcsős” perindításról van szó, a felperes marasztalásra irányuló keresetet köteles előterjeszteni.

⁷² Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetési képtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, CompLex Kiadó, Budapest, 2015., 136. o.

⁷³ Juhász László: A magyar fizetési képtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 482. o.

⁷⁴ Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezővel szembeni közvetlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 20. o.

⁷⁵ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő

(árnyékgazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 392. o.

⁷⁶ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetési képtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, CompLex Kiadó, Budapest, 2015., 138-139. o.

⁷⁷ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. CompLex Kiadó, Budapest 2015. 103. o.

*A hitelező fogalmát a Ctv. 118/C. § (1) bekezdésében írt szabály egyértelműen meghatározza.*⁷⁸

g) A Cstv. 33/A. § perekben melyik bíróságnak van hatásköre és illetékessége?

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A Cstv. 33/A § (1) bekezdése egyértelműen visszahivatkozik a felszámolási eljárás lefolytatására illetékes bíróságra, mint a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságra. Tekintettel arra, hogy a keresettel indított eljárás peres eljárás, így nyilvánvalóan nem a felszámolási eljárás keretein belül történik a felelősségmegállapítási per, mint eljárás lefolytatása, de a felszámolási bíróság, mint peres bíróság rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel a felelősségmegállapítási, majd a marasztalási per lefolytatására.

⁷⁸ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 395. o.

*A Cstv. 33/A § (1) bekezdésén keresztül a Cstv. 6. § (1) bekezdése szerinti bíróságot határozza meg a Csődtörvény, mint külön törvény perbíróságként. Ebből következően a törvényszéki hatáskör a Pp. 23. § (1) bekezdés o) pontján alapul, melyre tekintettel a Pp. 73/A § (1) bekezdés b)–d) pontjára figyelemmel a Cstv. 33/A. §-a alapján indított perekben a jogi képviselő nem kötelező.*⁷⁹

A szerző meglátása szerint:

*„Mind a marasztalási, mind a megállapítási per a Cstv. 6. § szerinti törvényszék illetékességébe és hatáskörébe tartozik, vagyis a felszámolás alá került gazdasági társaság székhelye szerinti törvényszék előtt kell a pert megindítani.”*⁸⁰ ■

⁷⁹ Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni követlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 10. o.

⁸⁰ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 394. o.